

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Teologická fakulta

Katedra pedagogiky

Bakalářská práce

**LIDOVÉ TRADICE A ZVYKY A JEJICH VYUŽITÍ V TVOŘIVÝCH
ČINNOSTECH DĚTÍ MLADŠÍHO ŠKOLNÍHO VĚKU**

Vedoucí práce: PhDr. Michal Filip, Ph.D.

Autor práce: Bc. Jana Hrachovcová

Studijní obor: Pedagogika volného času

Ročník: Třetí

2020

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že, v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Datum,

Podpis studenta

Chtěla bych poděkovat panu PhDr. Michalu Filipovi, Ph.D. za jeho vedení, rady a připomínky při zpracování mé práce.

Také bych ráda poděkovala své rodině a přátelům za podporu a rady, které mi poskytovali po celou dobu mého studia.

Obsah

I.	Úvod	7
II.	Teoretická část	9
1	Charakteristika základních pojmů	10
1.1	Volný čas	10
1.1.1	Pozitivní vymezení volného času	10
1.1.2	Negativní vymezení volného času.....	10
1.1.3	Pedagog volného času	11
1.1.4	Výchova a vzdělávání ve volném čase	11
1.2	Mladší školní věk.....	12
1.2.1	Definice podle Langmeiera	12
1.2.2	Definice podle Matějčka	12
1.2.3	Rozvoj jemné motoriky	13
1.3	Tvořivost.....	13
1.3.1	Vliv tvořivosti na dítě	14
1.3.2	Tvořivost v mladším školním věku	14
1.4	Tradice.....	15
1.4.1	Tradice rodinné a společenské	15
1.4.2	Společenský význam tradic	16
1.4.3	Výchovně – vzdělávací aspekty tradic.....	16
1.4.4	Tradice a pedagogika volného času	17
1.4.5	Tradice a čas.....	17
1.4.6	Tradice a zvyk.....	18
2	Tradice v průběhu roku	19
2.1	Podzim.....	19
2.1.1	Poutě a posvícení	19
2.1.2	Dušičky (2.11.).....	21

2.2	Zima.....	22
2.2.1	Vánoce (23. 12. – 28.12.)	22
2.2.2	Silvestr a Nový rok (31.12. -1.1.)	26
2.2.3	Hromnice (2.2.)	27
2.2.4	Masopust	28
2.3	Jaro	30
2.3.1	Velikonoce.....	30
2.3.2	Vynášení Morany	33
2.4	Léto.....	34
2.4.1	Den dětí (1. 6.)	34
2.4.2	Dožínky, dočesná a vinobraní	35
III.	Praktická část.....	37
3	Projekt Tradice v družině.....	37
3.1	Cíle projektu	38
3.2	Metodika pracovních listů.....	38
3.3	Metodické pokyny pro pedagogy.....	38
3.3.1	Poutě a posvícení	40
3.3.2	Dušičky	41
3.3.3	Vánoce	42
3.3.4	Silvestr a Nový rok.....	44
3.3.5	Hromnice.....	45
3.3.6	Masopust	46
3.3.7	Velikonoce.....	47
3.3.8	Vynášení Morany	48
3.3.9	Den dětí.....	50
3.3.10	Dožínky.....	51
IV.	Závěr	53

Seznam literatury.....	55
Seznam příloh.....	58
Seznam obrázků	58
Přílohy	59
Příloha I.	POUŤ A POSVÍCENÍ..... 59
Příloha II.	DUŠIČKY 60
Příloha III.	VÁNOCE..... 61
Příloha IV.	SILVESTR A NOVÝ ROK..... 62
Příloha V.	HROMNICE 63
Příloha VI.	MASOPUST 64
Příloha VII.	VELIKONOCE..... 65
Příloha VIII.	VYNÁŠENÍ MORANY 66
Příloha IX.	DEN DĚTÍ 67
Příloha X.	DOŽÍNKY 68
Abstrakt	69
Abstract	70

I. Úvod

V rámci této závěrečné práce budou rozebírány lidové tradice a zvyky z českého prostředí. Život a dětství ve vesnickém prostředí jsou nejlepším pojítkem na tradice, protože právě v této oblasti jsou tradice dodnes dodržovány v nejbližší podobě a lidé tak mají možnost přímo se zapojit do dodržování tradic a zvyků. Díky tradicím máme mnohdy umožněno prožívat konkrétní svátky zcela v jiném duchu a nalézat v nich nové rozměry vnímání. Při mém studiu pedagogiky volného času se často setkávám s prací pedagoga ve školských zařízeních, a to převážně ve školní družině. V rámci mé praxe ve školní družině při základní škole jsem získala mnoho námětů k přemýšlení. Nejvíce jsem se zamýšlela nad řízenou činností, která v družině probíhala. Měla jsem možnost nahlédnout do Školního vzdělávacího programu, v rámci kterého byly tyto řízené činnosti pro děti připravovány. Překvapilo mě, že tyto činnosti, které probíhají ve školním prostředí a zároveň jsou určitou náplní volného času dětí, nejsou nijak spjaty s přímou výukou dětí. V prostředí družiny se většina činností zaměřuje na aktivity spojené s ročním obdobím. Mnoho pracovníků tento program činností vypracuje pouze jednou a poté ho každý rok opakuje jen s minimálními obměnami.

Přesto právě pomocí těchto řízených aktivit lze nenásilným způsobem děti mnoho věcí naučit. Tradice jsou nositeli historických informací z minulosti našich předků, můžeme v nich ale nalézt mnoho hodnotových vzorců nebo myšlenek. Naši předci se v průběhu roku řídili změnami v přírodě, a k důležitým částem roku jsou také vázány ty nejvíce slavené tradice a magické zvyklosti s nimi spojené. Při vzdělávání dětí se však na tradice a jejich význam v životě člověka zapomíná. Tradice se mohou udržet, pouze pokud jejich myšlenky budou předávány dalším generacím. I přes fakt, že jsou tradice odkazem minulosti, každý do nich vkládá svůj náhled a myšlenky a díky tomu se tradice mohou přizpůsobovat kultuře a dále rozvíjet.

Cílem této práce je popsat některé z tradic v průběhu roku, které jsou u nás dodržovány. Tyto tradice budou pomocí tvořivých aktivit přiblíženy dětem v rámci volnočasové výchovy, a tak se děti budou moci seznámit se zvyky v průběhu roku a jejich významem. Právě pro realizaci tohoto cíle je nevhodnější volný čas dětí. Volný čas je pro děti časem bez povinností. Proto je důležité pracovat s tímto aspektem a děti správně motivovat k činnosti. Především ve volném čase si mohou děti rozšířit a prohloubit své znalosti. Je však nutné správné a nenásilné vedení pedagoga. Pokud mají

účastníci jasně vytyčený cíl a jsou motivováni k jeho splnění, může být i učení zábavou. A právě volný čas není omezen mnoha pravidly. Proto může pedagog uzpůsobit činnosti co nejvíce dětem a jejich požadavkům. Výchova a vzdělávání dětí ve volném čase by měla dětem umožnit prohloubení jejich zájmů. A tímto rozšířením mohou být tradice, které dětem pomohou rozšířit obzory a mohou jim ukázat možná dosud skryté radosti okolního světa. Zvyky jsou pro děti také dobrým průvodcem při snahách o postupné včleňování jedinců do kultury.

V teoretické části jsou nejprve definovány jednotlivé pojmy, se kterými se v práci pracuje. Poté jsou zde popsány jednotlivé tradice v průběhu roku. Protože je celá práce zaměřená na děti mladšího školního věku, začínají tradice, stejně jako školní rok, na podzim. V této části je práce tvořena především na základě publikací Pavla Toufara, Vlastimila Vondrušky a Dagmar Šottnerové.

Praktická část obsahuje metodické pokyny pro pedagogy volného času. Tato metodika je vytvořena a strukturována tak, aby bylo možné realizovat tvořivé aktivity, které navazují na tradice popsané v teoretické části. Tvořivé činnosti mají dětem přiblížit průběh tradičních svátků a zvyků s nimi spojenými. Pro vytvoření struktury a obsahu metodických pokynů je čerpáno především z literatury Jana Slavíka.

II. Teoretická část

V rámci teoretické části práce jsou postupně popisovány jednotlivé tradice, se kterými se lze setkat v českém prostředí v průběhu roku. Tyto tradice jsou v teoretické části popisovány pro potřeby tvorby vzdělávacích aktivit s nimi spojenými. V současné době je ve výchově a vzdělávání kladen důraz na individualizační výchovu. A zároveň je zapotřebí dětem v rámci primární i sekundární socializace vštěpovat kulturní a morální předpoklady, které jim usnadní budoucí život v rámci kulturní společnosti.¹

V bakalářské práci se objevuje celkem deset svátků a zvyků s nimi spojenými. Soubor zvolených svátků je rozprostřen v průběhu roku a pro potřeby této práce seřazeny od podzimu do léta. Nastíněné řazení bylo zvoleno z důvodu jejich využitelnosti při vzdělávání dětí ve volném čase v prostředí škol a školní výuka začíná právě na podzim a končí na začátku léta. Většina zvyků se svátky spojená má svůj původ v předkřesťanských dobách a mnoho znaků na tyto pohanské časy stále odkazuje. Proto můžeme v tradicích dodnes pozorovat velkou symboliku a prvky jakéhosi magična. S příchodem křesťanů bylo mnoho pohanských svátků potlačeno, nebo nahrazeno křesťanskými tradicemi. Tradice obecně lze rozdělit do tří kategorií, a to převážně z časového hlediska. I v českém prostředí lze nalézt všechny tři typy těchto tradic. Konkrétně se jedná o tradice pohanské, které mají svůj původ ještě v předkřesťanských dobách, tradice křesťanské, které často navazují na pohanské zvyky a mohou je zcela překrývat, a nejnovější tradice moderní, za které lze považovat zvyky vzniklé v nejmladší historii. Mezi pohanské zvyky můžeme řadit například vynášení Morany, nebo masopust. Typické křesťanské tradice jsou Velikonoce a Vánoce, i když i v těchto svátcích lze nalézt stále přítomné prvky z předkřesťanských dob. Mezi moderní zvyky můžeme dnes řadit například oslavy spojené se dnem dětí nebo Silvestrem.²

Pro potřeby práce bylo vybráno deset tradic v průřezu všemi těmito kategoriemi. V průběhu roku se setkáváme s mnoha tradicemi, v rámci zpracovávané práce je popsán jen zlomek. Tradice byly vybrány na základě mé vlastní zkušenosti s jejich dodržováním. Právě těchto deset tradic je dodržováno v místě autorčina trvalého bydliště, to je v malé vesnici u Strakonice jménem Kapsova Lhota a v obcích okolních.³

---

¹HELUS, Zdeněk, JEDLIČKA, Richard, ed. *Teorie výchovy - tradice, současnost, perspektivy*.

²SHILS, Edward. *Tradition*.

³Kronika: *Kronika obce Radošovice a obcí okolních*. Radošovice, 2019 [cit. 26. 4. 2020]

Byl také brán ohled na jejich případný hodnotový a pedagogický přesah. A v neposlední řadě i na jejich schopnost zaujmout mladší generace pomocí tvořivých aktivit, které byly na témata zvolených tradic v této práci vytvořeny.

1 Charakteristika základních pojmů

Pro potřeby této práce jsou v této části popisovány a definovány pojmy, s nimiž je v rámci bakalářské práce pracováno. Pro důkladné pochopení popisovaného tématu je nutné vymezit klíčové kategorie, které se v práci objevují. Protože v rámci odborné literatury je možné se setkávat s mírně odlišnými definicemi pojmů. Z hlediska porozumění koncepcí této práce je nezbytné vymezit, z jakých definičních rámců jednotlivých kategorií je autorsky vycházeno.

1.1 Volný čas

Pojem volný čas lze vymezit pozitivně nebo negativně. Oba tyto názory jsou v odborné literatuře hojně zastoupeny a jejich definicí se zabývá mnoho českých i zahraničních autorů. Základní vymezení volného času může být definováno jako čas, kdy si jedinec sám dobrovolně a svobodně vybírá aktivity, kterým se chce věnovat.⁴

1.1.1 Pozitivní vymezení volného času

Z tohoto pohledu je volný čas vymezen jako disponibilní prostor jedince. Jedná se tedy o čas, který pro jedince znamená čas svobody. Tento volný čas je zcela oproštěn od povinností a činností s nimi spojenými. V tomto čase se může jedinec zabývat seberealizací a jakoukoliv činností, která jej rozvíjí po fyzické i duševní stránce.⁵

1.1.2 Negativní vymezení volného času

V tomto vymezení je volný čas dobou, která nám zůstává po čase stráveném prací či povinným studiem. Jedná se tedy o dobu, kterou jedinec nevěnuje práci, povinnostem nebo neodkladným fyziologickým potřebám. Do tohoto času volnosti se tedy zařazují i činnosti nutné k výkonu práce, které s prací přímo nesouvisí. Jako je například cesta do zaměstnání či školy.⁶

---

⁴PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času*

⁵HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas.*

⁶HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas.*

1.1.3 Pedagog volného času

Pedagog volného času zajišťuje nenásilné vedení jedince v jeho volném čase. Pedagog v tomto prostředí pracuje s premisou, že dítě neumí se svým volným časem efektivně zacházet, a proto mu pedagog poskytne potřebné vedení. Přesto je nutné vždy pamatovat na to, že pedagog je ve volném čase pouze průvodcem. Ve všech aktivitách se plně pracuje s principem dobrovolnosti. Pro pedagoga je důležité znát věk jedince, jeho sociální vyspělost a do jisté míry i inteligenci. Právě těmto aspektům přizpůsobuje pedagog míru vedení stejně jako pestrost a náplň samotných aktivit.⁷

Úkolem pedagoga je také vytvořit bezpečné místo, které bude přiměřené potřebám účastníků a jejich zájmům. Volný čas je především prostorem pro nové zkušenosti a umožňuje jedinci uspokojování jeho potřeb. A právě k tomuto cíli pedagog jedince vede a pomáhá mu při tvorbě náplně a směřování volného času.⁸

1.1.4 Výchova a vzdělávání ve volném čase

Tento typ výchovy a vzdělávání se realizuje nad rámec povinného vzdělávání, tedy ve volném čase dítěte. Přesto je takové vzdělávání často realizováno v rámci školního prostředí, například ve školních družinách nebo střediscích volného času. Ve volném čase má pedagog mnoho příležitostí působit výchovným způsobem na dítě a vést ho k rozumnému trávení volného času. V rámci výchovy a vzdělávání ve volném čase pomáhá pedagogický pracovník s formováním zájmů, rozvojem schopností a prohlubováním vzdělávání, které probíhá v rámci povinné školní výuky. V současné době je na využití volného času kladem velký důraz s ohledem na jeho prevenci proti sociálně patologickým jevům. Na rozdíl od rámcového vzdělávání je ve volném čase kladen mnohem větší důraz na individuální potřeby jedince a jeho sebezvoje. Pedagog musí brát zřetel na zájmy jedince, na vhodnou motivaci, vzbudit zájem o činnost a především přistupovat ke vzdělávání kreativním způsobem a s důrazem na osobnost vzdělávaného. Pedagog volného času není v této oblasti vázán tak striktními nařízeními jako učitelé v rámci školských institucí. Přesto je vhodné v rámci volnočasového vzdělávání brát zřetel na odpovídající rámcový vzdělávací program a činnosti

---

⁷PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času*

⁸VÁŽANSKÝ, Mojmír a Vladimír SMÉKAL. *Základy pedagogiky volného času*.

propojovat s vyučováním. Pedagog tak může ve volném čase dítěte rozvíjet probrané učivo a poskytovat jedinci propojení jednotlivých činností.⁹

1.2 Mladší školní věk

V odborné literatuře můžeme nalézt mírně odlišné vymezení pojmu mladší školní věk. Přesto se autoři shodují vždy v tom, že toto období začíná s nástupem do školy. Věk nástupu může být od pěti do sedmi let dítěte. Vždy záleží na stupni školní zralosti, kterou dítě disponuje a které je posuzována před nástupem do školy.

1.2.1 Definice podle Langmeiera

Klinický psycholog Josef Langmeier toto období vymezuje věkem od šesti nebo sedmi let, kdy dítě nastupuje školní docházku. Fáze označená jako mladší školní věk je ukončena věkem jedenácti či dvanácti let, u dětí starších již nastupuje období puberty spojené s prvními znaky pohlavního dospívání. Toto období je v psychologickém období také označováno jako období střízlivého realismu. Znamená to, že jedinec se v tomto období více zajímá o fakta a pomocí získávání zkušeností objevuje okolní svět a jeho zákonitosti. Děti je dobré podporovat ve vlastním zkoumání a experimentování. Dle výzkumů si děti, kterým bylo umožněno probíranou školní látku reálně vyzkoušet, lépe informace zapamatovaly a byly schopné ji aplikovat.¹⁰

1.2.2 Definice podle Matějčka

V literatuře je také možné se setkat s podrobnějším členěním tohoto období. Dětský psycholog Zdeněk Matějček ve svých publikacích rozčleňuje období mezi šesti a dvanácti lety dítěte na tři kategorie. Jako mladší školní věk je v tomto případě označen věk mezi šestým a osmým rokem dítěte. Druhým obdobím je střední školní věk, tedy věk mezi devátým a dvanáctým rokem. Posledním obdobím je starší školní věk, který již překrývá období puberty.¹¹

V Matějčkově pojetí je mladší školní věk obdobím přechodným. Jedná se o období prvního odklonu od hravého předškolního věku do období vyspělejšího chování spojeného se školním obdobím. Pro tento věk je typická nízká míra udržitelné pozornosti (kolem deseti minut), avšak s rostoucím věkem se tato doba prodlužuje.

---

⁹PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času*.

¹⁰LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*.

¹¹ Srov. MATĚJČEK, Zdeněk. *Rodiče a děti*.

Ve středním školním věku je již adaptace jedinců na školní prostředí mnohem vyšší a začínají se specificky vyhraňovat zájmy dítěte. V tomto věku má na jedince značný vliv vrstevnická skupina a především mezilidské vztahy.¹²

Pro potřeby této práce je mladší školní věk definován na základě Langmeierova rozčlenění. Tedy za mladší školní věk je považováno období od šesti do dvanácti let.

1.2.3 Rozvoj jemné motoriky

V tomto období se mimo jiné do značné míry u dětí rozvíjí hrubá a jemná motorika. S tím souvisí nárůst svalové síly a plynulejší a rychlejší koordinace pohybů celého těla. Nejprve se jedná o pohyby soustředěné do ramenního a loketního kloubu. V další fázi pomocí cvičení dochází k jemné koordinaci pohybu pomocí zápěstí a prstů. V tomto období je také znatelný velký rozdíl mezi dětmi, které jejich okolí v tomto rozvoji podporuje, a dětmi, které nemají dostatečné vnější podmínky.¹³

1.3 Tvořivost

V odborné literatuře je možné nalézt různé pohledy na pojem tvořivost. Tento pojem je také často nahrazen pojmem kreativita. Například Nakonečný pojem tvořivost definuje jako „*schopnost poznávat předměty v nových vztazích a originálním způsobem, smysluplně je používat neobvyklým způsobem, vidět nové problémy tam, kde zdánlivě nejsou, odchylovat se od navykých schémat myšlení a nepojímat nic jako pevné a vyvíjet z norem vyplývající ideje i proti odporu prostředí jestliže se to vyplatí, nacházet něco nového, co představuje obohacení kultury a společnosti*“¹⁴

Tvořivost může být také definována jako proces, pomocí něhož vyjadřuje jedinec svou základní podstatu prostřednictvím konkrétní formy nebo média. A právě tento tvořivý proces vyvolává v jedinci uspokojení skrze průběh i výsledný produkt snažení. Pomocí produktu tvořivého snažení je možno poznávat osobnost jedince, jelikož jsou v tomto produktu obsaženy osobnostní prvky autora, který jej vytvořil. Je patrné, že tvořivé činnosti jsou produktem hlubokého cítění jedince.¹⁵

---

¹²LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*.

¹³LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*.

¹⁴ NAKONEČNÝ, M. *Psychologie osobnosti*, str. 107

¹⁵BEAN, Reynold. *Jak rozvíjet tvořivost dítěte*.

Kreativita je úzce propojena s fantazií, intuicí a inspirací. Tvořivý proces je podpořen vysokou inteligencí, pružností úsudku nebo iniciativou jedince. Naopak pokud je jedinec zatížen stereotypy, konformními tendencemi nebo direktivním řízením, je jeho schopnost seberealizace v tvořivém procesu značně omezena.¹⁶

1.3.1 Vliv tvořivosti na dítě

Již u malých dětí je dobré podporovat tvořivost a činnosti s ní spojené. Podle průzkumů má rozvoj tvořivosti mnoho pozitivních významů. Tvořivý člověk se například nespokojí jen s obvyklým řešením problému, ale snaží se nalézat nové cesty, což je nutné při rozvoji umění, ale i vědy. Dalším pozitivním efektem je například zlepšení sociability a ochoty ke spolupráci, také má velký vliv na rozvoj chápání a zvýšení zájmu o učení a poznávání světa.¹⁷

Mezi další kladné znaky tvořivosti patří také tvorba nových hodnot a zachování hodnot stávajících. Pomocí tvořivých činností je také možno podporovat v dětech zapojení do kolektivu a schopnost společné práce. Tvořivost má také velký vliv na toleranci k různým přístupům, názorům a postupům řešení. A v neposlední řadě se tvořiví jedinci učí plánovat jednotlivé kroky při postupech vedoucích k cíli.¹⁸

Z těchto důvodů je vhodné ve školním i volnočasovém prostředí jedince vytvořit příjemné a vstřícné prostředí a podmínky. Protože právě tyto aspekty jsou podporou pro seberozvoj osobnosti jedince.

1.3.2 Tvořivost v mladším školním věku

Děti často vnímány okolní svět vyjadřují pomocí kresby a malby. S postupem věku a s ním souvisejícím rozvojem jemné motoriky přichází i potřeba rozvoje tvořivých činností, a proto se děti začínají soustředit i na modelování a 3D tvorbu. Výtvarný projev především v mladším školním věku je potřeba vnímat v souvislostech s celkovou psychikou dítěte a především s ohledem na jeho vývojový stupeň. Jak již bylo dříve zmíněno, děti v tomto období vnímají svět na základě faktů a zároveň mají potřebu si

---

¹⁶PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 7

¹⁷FICHNOVÁ, Katarína a Eva SZOBIOVÁ. *Rozvoj tvořivosti a klíčových kompetencí dětí: náměty k RVP pro předškolní vzdělávání*.

¹⁸PETROVÁ, Alexandra. *Tvořivost v teorii a praxi: (učební texty)*.

informace samy vyzkoušet v praxi. Proto je v období mladšího školního věku vhodné spojit činnost učení s činností vlastní tvorby dítěte.¹⁹

1.4 Tradice

Pojem tradice je definován jako „*souhrn myšlenkových, duchovních, uměleckých i praktických vědomostí, dovedností a postojů, které se předávají z generace na generaci, čímž se udržují, prohlubují a rozmnožují. Tradice je současně duchovní i kulturní dílo, které nemá autora, není prosazováno mocí či autoritou a přitom stále žije a působí. Je podstatnou složkou náboženství, kultury, civilizace i výchovy. Mezi součásti tradice patří podoba a způsob používání předmětů denní potřeby, tradiční písně a keramika*“²⁰.

Podobným způsobem definuje tradice Ottův slovník naučný. Definice z tohoto slovníku zní: „*Tradice (lat. traditiv), podání, zvl. ústní podání čili vypravování z dob dávno minulých, jež přechází z pokolení na pokolení cestou pouze ústní, nesouc ustáleno písmem. V širším smyslu možno zahrnout v pojem tradice vše, co nazýváme moderním slovem folkloru, tj. nejen národní pověsti a pohádky, písně a pořekadla, ale i zvyky, pověry a slavnosti, pomysly bájeslovné, ano i výkony řemeslné a umělecké, jaké se jeví na stavbách apod.*“²¹

1.4.1 Tradice rodinné a společenské

Tradice mohou být rozděleny do dvou kategorií, které se v některých případech mohou prolínat. Těmito kategoriemi jsou tradice rodinné a tradice společenské. V případě rodinných tradic mluvíme především o individualistických zvycích a oslavách provázející především důležité chvíle v životě jedince. Mezi tyto tradice patří například zvyky spojené s narozeninami, křtem, svatbou atd. Tyto tradice jsou často dodržovány pouze danou rodinou a mohou se v čase měnit. Naproti tomu společenské tradice mají charakter kulturního dědictví a jsou více stálé. Tyto tradice mnohdy provázejí lidstvo již od pravěku a jsou často spojeny se změnami ročních období a proměnami přírody v průběhu roku²².

---

¹⁹UŽDIL, Jaromír. *Čáry, klikyháky, paňáci a auta: výtvarný projev a psychický život dítěte.*

²⁰PÁSKOVÁ, M., ZELEŇKA, J. *Výkladový slovník cestovního ruchu.* Str. 573

²¹Ottův slovník naučný. Dvacátý pátý díl. Str. 625–626

²²VONDRUŠKOVÁ, A. *České zvyky a obyčeje.* Str. 370

Přesto byla myšlenka tradic a jejich výzkumu vytvořena až na přelomu osmnáctého a devatenáctého století. V současné době jsou tradice zkoumány převážně z dílčích náhledů. A to konkrétněji s tradicemi související mýty, legendy, literatura nebo náboženské i světské rituály a obřady. Přesto, že tradice skrývají velké bohatství jako náhled do života našich předků, jejich zkoumání se ve vědeckém výzkumu objevuje stále velmi zřídka.²³

1.4.2 Společenský význam tradic

V tomto kontextu jsou tradice vnímány z různých pohledů, a to například z pohledu náboženství, rodiny nebo konkrétní kultury. Mnoho tradic lze zařadit do více kategorií a náhledy na ně se do značné míry prolínají. Proto jsou tradice významné nejen v rodinném prostředí, ale i v církvích, vzdělávacích institucích nebo ve státních záležitostech. Do tohoto pojetí tradic můžeme zařadit vše, co je předáváno z minulosti do současnosti. Proto je možné za tradiční považovat jak myšlenky a vzorce chování, tak i fyzické artefakty jako stavby nebo umělecká díla.²⁴

Tradice se mohou stát tradicemi pouze skrze předávání z jedné generace na druhou. Právě tato kontinuita je nutná k udržení tradic. Tradice jsou pro současné generace důležité z hlediska sociologického jako předávání moudrosti předků. Je možné se z nich mnohému přiučit a pomocí hluboké symboliky a určitých specifík konkrétních tradic se lze naučit mnoho o minulém životě. Dalším aspektem udržování tradic je možnost předávání hodnot novým generacím.²⁵

1.4.3 Výchovně – vzdělávací aspekty tradic

I přesto, že tradice jsou ukotveny v minulosti, ze které pocházejí, každá nová generace k nim přidává své myšlenky pomocí podílení se na průběhu dodržování rituálních aktivit. Díky tomuto aspektu se i staré a pomalu mizící tradice mohou stát zajímavými pro současné generace. A právě tento aspekt je v hodné využít v pedagogické práci. Úkolem pedagoga je nejen přiblížit dětem tradice, jejich smysl a symboliku, ale také je povzbuzovat v jejich dodržování i v pozměněném smyslu. Přestože mohou být původní zvyky v průběhu historie pozměňovány, často si

---

²³ETTLEROVÁ, Magdalena. *Role a význam tradic v životním způsobu*. Praha, 2006. Diplomová práce.

²⁴ ETTLEOVÁ, Magdalena. *Role a význam tradic v životním způsobu*. Praha, 2006. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta.

²⁵BERGER, Peter L. a Thomas LUCKMANN. *Sociální konstrukce reality: pojednání o sociologii vědění*.

nenásilným způsobem udržují svou původní symboliku, smysl a předávání hodnotových vzorců. Tradice jedinci nabízí vyzkoušené vzorce chování, které očekávají konkrétní reakci, ale také umožňují předpokládat reakce druhých. Tím se do určité míry zjednodušují sociální interakce a jedinci pomáhají orientovat se ve fungování společnosti.²⁶

1.4.4 Tradice a pedagogika volného času

Pro potřeby pedagogiky volného času jsou tradice vnímány především jako soubor norem a zvyklostí, které umožňují jedinci orientaci v kontextu konkrétní kultury a zároveň mohou zprostředkovávat návaznost na život předků a jejich náhled na svět. A právě určitý stupeň kontrastu mezi výchovou k individualizaci a výchovou k přijímání tradic, vytváří zajímavé prostředí a myšlenky, které lze využít v expresivním vyjádření dětí. Symbolika tradic lze při tvořivém vyjadřování dětí dobře využít. Děti se tímto způsobem mohou obeznámit jak s kulturním kontextem tradic, tak uplatnit svou individualitu při jejich ztvárnění. Právě tento způsob realizace umožňuje dětem individualisticky vyjádřit vnímané, a z pohledu pedagoga je možné na základě pozorování projevu dítěte analyzovat případné vnitřní problémy ještě dříve, nežli se projeví v širším kontextu chování dítěte.²⁷

1.4.5 Tradice a čas

V původních kulturách nebylo pro lidi důležité členit čas na výraznější jednotky jako je rok, měsíc či den. Lidé vnímali střídání dne a noci, a období dělili pouze na dvě časové jednotky a to období mokré a suché. Příchod kalendáře je až záležitostí moderní doby. Pro člověka, zakotveného v přírodě, však nebylo pochopitelné vnímat všechny dny stejně. Proto náboženské autority, které prosazovaly dodržování kalendářního uspořádání, nepřipustila kompletní srovnání všech dní. Vytvořili se tak v průběhu celého období dny sváteční a počátečních období. Velké svátky proto souviseli s výraznými změnami v přírodě, postavením slunce nebo zemědělskými činnostmi. Právě tyto dny dávali kalendáři určitý rozsah a lidem pomáhali orientovat se v časovém rozpoložení roku.²⁸

---

²⁶GIDDENS, Anthony. *Unikající svět: jak globalizace mění náš život*.

²⁷HORÁČEK, Radek a Jan ZÁLEŠÁK, ed. *Veřejnost a kouzlo vizuality: rozvoj teoretických základů výtvarné výchovy a otázky kulturního vzdělávání*.

²⁸SOKOL, Jan. *Čas a rytmus*.

Původní význam svátků je právě v rozdělení času. Svátky dodávají období strukturu a vytvářejí rytmus plynutí času. Díky tomu je ustanoven všeobecný řád a teprve v kontrastu svátečních dní získávají dny všední své místo. Rituály a mýty spojené s tradicemi dávají skutečnosti smysl, jsou držiteli identity skupiny a uchovávají v sobě odkazy minulosti.²⁹

Kromě rozdělování období pomocí času je pro lidi podstatné i dělení zvyklostí, konkrétněji na záležitosti světské a posvátné. Svátek je posvátným díky specifickému prostoru, času, osobě i věci, které se v něm objevují. Svátek v sobě nese prvky, které jedince zároveň děsí i přitahují a je spojen s posvátnými silami. Pokud chce někdo získat přízeň těchto sil je zapotřebí striktně se držet pravidel specifického rituálu, který svátek provází.³⁰

1.4.6 Tradice a zvyk

Pojmy zvyk a tradice jsou úzce propojené a jejich význam se často překrývá. Přesto existují mezi těmito pojmy rozdíly. Zvyk je nejčastěji vázán na chování jedince, naproti tomu jako tradice je označováno soustavné chování skupiny v kulturním kontextu. Chování jedince na základě zvyku bývá často podvědomé a jedinec si z tohoto chování často vytváří rituál. Naproti tomu tradice jsou více vázány na konkrétní období v průběhu roku a jsou dodržovány kolektivně a vědomě.³¹

Podle sociologické encyklopedie je zvyk „*ustálený způsob vykonávání činností nebo myšlení, vzor chování rozpoznatelný v opakovaném, rutinním počínání. Zvyk vzniká častým opětováním určitého úkonu, které může být dobrovolné i vynucené, respektive dané okolnostmi. Většinou se vztahuje ke každodenním běžným aktivitám. V psychologickém smyslu usnadňuje jejich výkon, protože odstraňuje proces stálého rozhodování, volby mezi různými alternativami.*“³²

Pro současného člověka je však typické, že většinu zvyků si již nevytváří sám, tak jak to bývalo v minulosti. Zvyky jedinec přejímá od minulých generací. To

---

²⁹ ASSMANN, Jan. *Kultura a paměť: písmo, vzpomínka a politická identita v rozvinutých kulturách starověku.*

³⁰ KELLER, Jan. *Úvod do sociologie*

³¹ ETTLEROVÁ, Magdalena. *Role a význam tradic v životním způsobu.* Praha, 2006. Diplomová práce.

³² VODÁKOVÁ, Alena. Zvyk [online]. Sociologická encyklopedie, 2017 [cit. 5. 4. 2020]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Zvyk>

znamená, že zvyky jsou předávány rodinou a kulturním prostředím. Nositelkami zvyků jsou právě tradice a s nimi spojené hodnotové vzorce.³³

2 Tradice v průběhu roku

V minulosti se rok dělil především na základě dění v přírodě. Na počasí a jeho změnách bylo závislých mnoho činností spojených se životem člověka. Různá roční období jsou spojená s odlišnými tradicemi a zvyky, které umožňovaly lidem především na chvíli zapomenout na starosti, nezávazně se bavit a dávaly jim i do určité míry pocit kontroly nad přírodou. Věřilo se například, že jak vysoko dokážou tanečníci při oslavách masopustu vyskočit, tak vysoko poroste len. Svátky a s nimi spojené oslavy byly pro lidi nejen rozptýlením od těžké práce, ale také jim poskytovaly možnost rozdělení roku na různá období ještě před příchodem kalendářů.³⁴

2.1 Podzim

Podzim byl na slavené svátky spíše chudší. Lidé se zaměřovali více na sklizeň další úrody a přípravy na zimu. Přesto lze v tomto období nalézt i významné a stále dodržované tradice, které se předávají z generace na generaci. Přestože se podoba některých tradic přizpůsobuje potřebám doby, lze v nich stále najít kořeny odkazující na život našich předků.³⁵

2.1.1 Poutě a posvícení

Posvícení je slavnost v den vysvěcení místního kostela nebo kaple. Každý nový kostel byl radostnou událostí a důvodem k oslavám, radovánkám a hodům. Proto se tato událost připomíná každý rok. Posvícení je oslavováno především jako slavnostní hostina pro rodinu a přátele, ale jsou také pořádány zábavy pro celou vesnici. Takováto posvícení se proto slavila v každé vsi, městě i osadě v odlišný čas. Proto císař Josef II.

---

³³LORENZ, Konrad. *Osm smrtelných hříchů*.

³⁴TOUFAR, Pavel. *Český rok na vsi a ve městě: [české a moravské zvyky, svátky, tradice, pověry, pranostiky, zábava, radost z vaření a jídla, tajemné příběhy a dávné legendy]*.

³⁴ŠOTTNEROVÁ, Dagmar. *Lidové tradice: původ lidových tradic, zvyky, pověry, pranostiky, říkadla a hry*.

³⁵TOUFAR, Pavel. *Český rok na vsi a ve městě: [české a moravské zvyky, svátky, tradice, pověry, pranostiky, zábava, radost z vaření a jídla, tajemné příběhy a dávné legendy]*.

³⁵ŠOTTNEROVÁ, Dagmar. *Lidové tradice: původ lidových tradic, zvyky, pověry, pranostiky, říkadla a hry*.

vydal nařízení o sjednocení doby posvícení. Datum tohoto císařského posvícení byl stanoven na třetí říjnovou neděli. Lidé toto nařízení dodržovali, ale jen do té míry, že bylo slaveno všeobecné císařské posvícení (dnes také nazývané havelské) i posvícení, které bylo v době svátku svatého, v jehož jméně byl vysvěcen místní kostel. V současné době jsou nejoblíbenějšími posvícení Svatováclavská, Havelská a Svatomartinská.³⁶

Délka posvícení je různá. V některých oblastech se posvícení slavilo od soboty do úterý, někdy až do čtvrtka. Dříve se dokonce některá posvícení slavila týden, konkrétněji od neděle do neděle. Posvícení samotnému předcházela velký úklid celého stavení i okolí. Na posvícení také nesměly chybět posvícenské koláče a posvícenská husa. Právě husa byla důležitým symbolem hodů a bylo nutné, aby byla řádně vykrmena, čím více sádla měla, tím lépe.³⁷

S posvícením se pojí také mnoho zvyků. Jedním z nich bylo například stínání kohouta. Tento zvyk dodržovali především chlapci, kteří na posvícenskou neděli obcházeli vesnici a snažili se někde ukrást kohouta. Kohout byl svázan a na návsi byl jedním z chlapců, který představoval kazatele, odsouzen za své hříchy. Odsouzený kohout byl poté popraven. Dalším zvykem, který se pojí k posvícení především na Moravě, je stínání hlavy beránkovi.³⁸

Důležitou křesťanskou tradicí v průběhu roku jsou také poutě. Jedná se především o procesí k významným místům. Tato místa bývají často spojena s životem svatých nebo s vykonanými zázraky. K nejnavštěvovanějším světovým poutním místům stále patří Boží hrob v Jeruzalémě, hrob svatého Petra v Římě a v neposlední řadě i hrob svatého Jakuba v Santiagu de Compostela. Mezi nejnavštěvovanější poutní místa u nás patří Svatá hora, Stará Boleslav nebo Velehrad. Poutě měly dříve velice silnou tradici především na venkově. Často trvala poutní procesí i několik dní a bylo nutné cestou přespávat v hostincích nebo pod širým nebem. Během poutí se také pamatovalo na ty, kteří se procesí nemohli zúčastnit, a proto bylo možné jim cestou koupit svaté obrázky

---

³⁶TOUFAR, Pavel. *Český rok na vsi a ve městě: [české a moravské zvyky, svátky, tradice, pověry, pranostiky, zábava, radost z vaření a jídla, tajemné příběhy a dávné legendy]*.

³⁷ŠOTTNEROVÁ, Dagmar. *Lidové tradice: původ lidových tradic, zvyky, pověry, pranostiky, říkadla a hry*.

³⁸ŠOTTNEROVÁ, Dagmar. *Lidové tradice: původ lidových tradic, zvyky, pověry, pranostiky, říkadla a hry*.

nebo růžence na památku. V průběhu času se ale charakter poutí pozměnil. Dnes již není toto označení spojené s putováním náboženského charakteru jako spíše se zábavou. Dnešní poutě se nesou ve znamení kolotočů, zábavy a stánků všeho druhu. Původní smyslem poutě bylo především duchovní rozjímání a uctění památky světců, dnešní charakter je více zaměřen na zábavu, hlasitou hudbu a radovánky³⁹.

2.1.2 Dušičky (2.11.)

Původ tohoto svátku lze nalézt již v době Keltů. Keltové slavili na konci října svátek Samhain, neboli keltský Nový rok. Věřilo se, že v tento večer se zesnulí mohou vrátit zpět mezi živé. Proto se zapalovaly ohně, aby duše snadněji našly cestu zpět do světa smrtelníků. K uctění zemřelých byly také pořádány velké rodinné hostiny. Podobný zvyk se dnes u nás dodržuje na Štědrovečerní večeři. U stolu je často prostřeno místo navíc právě jako památka na zesnulé předky.⁴⁰

Na tyto keltské tradice navazuje i mnoho těch křesťanských. Křesťané, stejně jako většina náboženství, věří v posmrtný život zemřelých duší. Tyto duše po smrti trpí za své hříchy v očistci. A právě za Památku zesnulých se v tento den slouží mše a lidé svými modlitbami mohou zemřelým pomoci vykoupit jejich hříchy. Blízcí také navštěvují hroby svých předků, zapalují za zemřelé svíce a zdobí hroby věnci. Právě věnce a svíčky jsou užívány jako symboly věčného života ve jménu Krista. Dalším zvykem spojeným s druhým listopadem bylo také nahrazování lampového oleje máslem. Lidé věřili, že máslo poslouží duším zemřelých jako mazadlo na rány utržené za své hříchy v očistci. Duše také měly možnost si alespoň na jeden den odpočinout od útrap a pobýt ve společnosti svých blízkých. Bylo i zvykem večer pít studené mléko, aby se duše ochladila.⁴¹

Památka zesnulých se dnes ve světě slaví různými způsoby. V posledních letech začíná získávat na popularitě zahraniční obdoba tohoto svátku zvaná Halloween. Tento svátek pochází především z Ameriky, ale jeho kořeny sahají až ke Keltům. Popsanou podobu svátku oceňují především děti, protože mají mnoho prostoru se vydovářet.

---

³⁹ BESTAJOVSKÝ, Martin – Poutě [online]. České tradice, 2019 [cit. 25. 2. 2020]. Dostupné z: <https://cesketradice.cz/poute/>

⁴⁰JANOVEC, Ladislav. *Český rok: včera a dnes*. Ilustroval Martin IZÁK, ilustroval Lenka IZÁKOVÁ.

⁴¹TOUFAR, Pavel. *Český rok na vsi a ve městě: [české a moravské zvyky, svátky, tradice, pověry, pranostiky, zábava, radost z vaření a jídla, tajemné příběhy a dávné legendy]*.

Součástí tradic spojených s Halloweenem je koledování v kostýmech bájných bytostí, jako jsou čarodějnice, upíři a vlkodlaci. Zmiňovaná podoba svátku již nemá mnoho společného s původními tradicemi. Hlavním symbolem svátku je vyřezávaná dýně. Původ lze hledat v irské legendě o Jackovi. Jack během svého života měl mnoho hříchů a dokonce se mu podařilo podvést i ďábla. Proto ho po smrti nechtěli vzít ani do nebe ani do pekla, a tak byl odsouzen bloudit po zemi v podobě vydlabané dýně. Věřilo se, že právě dýně jako jedna z posledních letních plodin má v sobě zbytky letního slunce.⁴²

2.2 Zima

Během zimního období byly vždy dlouhé noci a krátké dny. Na venkově nebylo možné v tomto období pracovat na poli a dobytek zůstával v hospodářských budovách. Proto bylo pro lidi důležité dodržování tradic a zvyků. Tradice lidem ohraničovaly dlouhé zimní období, a proto se v období zimy lze setkat s největším množstvím svátků a zábav. Během roku měli lidé mnoho pracovních i jiných povinností, tudíž nebylo tolik prostoru k radovánkám. V zimním období si to ale plně vynahrazovali.⁴³

2.2.1 Vánoce (23. 12. – 28.12.)

Jako v případě mnoha jiných dnešních svátků i křesťanské Vánoce jsou v termínu, kdy naši předci měli vlastní pohanské oslavy. V pohanských dobách byl rok spojen se sluncem a jeho nebeskou dráhou. Proto se dvacátého prvního prosince slavil zimní slunovrat. V tento čas slunce ztrácelo svou sílu a lidé věřili, že díky různým obřadům a rituálům se může slunce znovuzrodit. Z toho důvodu také zimní slunovrat slavili jako konec starého roku a začátek roku nového. S příchodem obecného kalendáře se začátek roku přesunul na prvního ledna a většina národů tento kalendář přijala. S příchodem křesťanství začaly být pohanské zvyky potlačovány. Oslavy zimního slunovratu tedy křesťané nahradili svými svátky zrození Páně. Přesto mnoho zvyků, které se pojí

---

⁴²ŠOTTNEROVÁ, Dagmar. *Lidové tradice: původ lidových tradic, zvyky, pověry, pranostiky, říkadla a hry*.

⁴³TOUFAR, Pavel. *Český rok na vsi a ve městě: [české a moravské zvyky, svátky, tradice, pověry, pranostiky, zábava, radost z vaření a jídla, tajemné příběhy a dávné legendy]*.

⁴³ŠOTTNEROVÁ, Dagmar. *Lidové tradice: původ lidových tradic, zvyky, pověry, pranostiky, říkadla a hry*.

s tradičními Vánočními svátky, nijak s křesťanskou vírou nesouvisí a mají své kořeny právě v předkřesťanských dobách.⁴⁴

Vánoční svátky začínají dvacátého třetího prosince a končí dvacátého osmého prosince. Každý z těchto dnů je spojen se specifickými zvyky a pověrami. Dvacátého třetího prosince končí adventní období, které se nese ve znamení příprav na příchod spasitele. V tento den také končilo postní období, konkrétněji s východem první hvězdy. Nejvíce tradic se váže ke Štědrému dni. Tento svátek se slaví dvacátého čtvrtého prosince a nese se v duchu vigilie neboli bdělosti. Celý den je spojen s přípravami a očekáváním narození Mesiáše. V tento den je také slavena památka Adama a Evy, jakožto prvních lidí stvořených Bohem. Během celého dne je zakázáno jíst maso, proto děti snídají chleba s medem. Věřilo se, že pokud bude k snídani sladký chléb, budou děti hodné po celý rok. V odpoledních hodinách Štědrého dne bylo tradicí zdobit stromeček jako jeden ze symbolů Vánoc. Celý den byl také ve znamení půstu. Kdo se zvládl vyhábat pokušení v podobě jídla, viděl večer zlaté prasátko. Tento zvyk má kořeny právě v pohanských dobách, jelikož symbolem zimního slunovratu je slunce a zlaté prase. Při Štědrovečerní večeři byl půst u konce a celá rodina se sešla u slavnostní večeře. Stůl musel být vždy prostřen pro sudý počet lidí, pokud nebylo tolik členů rodiny, prostírá se jedno místo navíc. Lidé věří, že o Štědrém dnu obchází smrt a kde bude sedět lichý počet stolujících, tam do roka někdo zemře. Pod talíře se dává šupina z kapra. Kdo bude mít tuto šupinu uloženou v peněžence, u toho se budou celý rok držet peníze. Od štědrovečerní večeře také nikdo nesměl odejít, dokud všichni nedojedí. Tato pověra vznikla na základě toho, že pokud někdo vstane od stolu dříve, za rok se rodina nesejde u večeře celá. Po večeři se často lije roztavené olovo do studené vody. Ze vzniklých tvarů se poté lidé snaží věštit budoucnost. Dalším ze zvyků je například rozkrajování jablka. Pokud se po rozkrojení objeví hvězdy, znamená to štěstí. Naopak jablko zkažené nebo kříž z jader znamenal smrt nebo nemoc. Hojně rozšířenou vánoční tradicí je také pouštění lodiček. Lodička se vyrábí z poloviny skořápky z ořechu a dovnitř se dá zapálená svíčka. Rodina poté společně pouští lodičky v misce s vodou. Podle pohybu loděk, jejich uskupení a dráhy plavby je údajně možné věštit budoucnost. Mnoho pověr vázajících se ke Štědrému večeru souviselo se

---

⁴⁴ŠOTTNEROVÁ, Dagmar. *Lidové tradice: původ lidových tradic, zvyky, pověry, pranostiky, říkadla a hry*.

svobodnými dívkami, které chtěly vědět, zda se vdají nebo jak bude vypadat jejich ženich. Proto dívky házely střevíc přes rameno. Pokud směřovala špička střevíce ze dveří, měla se dívka do roka vdát. Děvčata také chodila o půlnoci k zamrzlé řece, kde se jim v díře v ledu měla zjevit tvář jejich budoucího ženicha.⁴⁵

Boží hod vánoční se slaví dvacátého pátého prosince. V tento den se slaví narození Ježíše v Betlémě. Tradice s tímto dnem spojené začínají již slavnostní půlnoční mši, na které se sejdou všichni věřící a společně zpívají koledy o narození spasitele. Další mše v tento den je Mše Jitřní, která se slouží za úsvitu. Na tuto mši přicházeli lidé s lucernami a svíčkami, aby si mohli svítit na cestu. Poté se v tento den slouží Velká mše. V tento den bylo zakázáno pracovat a byl věnován klidu a rozjímání. Věřilo se, že například vajíčka snesená na Boží hod mají magickou moc. Lidé také večer pozorovali oblohu. Pokud byla noční obloha plná hvězd, znamenalo to dostatek vajec a brambor, bezhvězdná noc naopak prorokovala nedostatek krmiva pro dobytek.⁴⁶

Dvacátého šestého prosince se slaví svátek svatého Štěpána. Štěpán byl Kristovým zastáncem a za svou víru byl ukamenován. Byl také patronem koní a kočích, proto se v tento den koním pouštělo žilou, aby byli celý rok čilí a zdraví. V kostelích se světil oves a v některých obcích bylo zvykem hodit hrst ovsu na kazatele, jako připomínku ukamenování svatého Štěpána. V tento den se také konají nejrozšířenější a nejoblíbenější obchůzky koledníků. Koledníci obcházejí všechny domy, zpívají koledy a za odměnu dostávají drobné dárky jako přilepšení k vánočním svátkům.⁴⁷

Dalším dnem vánočních svátků je oslava svatého Jana Evangelisty. Tento svátek a s ním spojené tradice byly v minulosti hojně dodržovány, dnes však téměř vymizely. Svatý Jan byl jedním z Ježíšových apoštolů a pro svou víru byl mučen horkým olejem a otráveným vínem. Legenda vypráví, že byl pod ochranou boží, a proto mu nic nemohlo ublížit. Dříve se v kostelích v tento den nechávalo světit víno. Lidé věřili,

---

⁴⁵VONDRUŠKA, Vlastimil. *Církevní rok a lidové obyčeje aneb kalendárium světců a světic, mučedníků a mučednic, pojednávající o víře českého lidu k nim, jakož i o liturgii katolické*. Ilustroval František SKÁLA.

⁴⁶ŠOTTNEROVÁ, Dagmar. *Lidové tradice: původ lidových tradic, zvyky, pověry, pranostiky, říkadla a hry*.

⁴⁷VONDRUŠKA, Vlastimil. *Církevní rok a lidové obyčeje aneb kalendárium světců a světic, mučedníků a mučednic, pojednávající o víře českého lidu k nim, jakož i o liturgii katolické*. Ilustroval František SKÁLA.

že vínem, které v tento den vypijí, se ochrání před uhranutím. Posledním dnem vánočních svátků je dvacátý osmý prosinec. Tento den je nazýván svátkem mládětek, neboť se vzpomíná na všechny narozené betlémské děti, které nechal král Herodes zabít při hledání nově narozeného Ježíše.⁴⁸

S vánočními svátky je také spojeno mnoho symbolů typických pro toto období. Jedním z těch nejvýraznějších je vánoční stromek. Původ zvyku zdobení vánočního stromečku není zcela jasný. Jeden z historických pramenů tvrdí, že zvyk vznikl již v šestém století v Bretani. Jeden z křesťanských misionářů se snažil obrátit tamní obyvatele na pravou víru. Obyvatelé z té oblasti uctívali o zimním slunovratu jeden z jehličnatých stromů jako svou modlu. Misionář se proto rozhodl tento strom vyzdobit hořícími svíčkami ve tvaru kříže, jasná záře přilákala místní obyvatele a misionář měl příležitost k vyprávění příběhu o zrození Mesiáše. K nám se zvyk zdobení vánočního stromku dostal až mnohem později. Konkrétně přichází v devatenáctém století z Německa. Nejčastěji se za vánoční stromek volí jehličnaté stromy, které dlouho vydrží zelené. Dříve se stromek zdobil především přírodninami, jako byla jablka a pozlacené ořechy. Později se začalo využívat papírových ozdob. Až koncem devatenáctého století se objevují skleněné foukané ozdoby.⁴⁹

Dalším symbolem Vánoc je jmelí. Jedná se o symbol převzatý již z keltských dob. Věří se, že jmelí přináší do domu lásku, štěstí a ochranu před zlými silami. Keltové věřili, že zavěšené jmelí může chránit proti ohni. Snítka jmelí má větší magické účinky, pokud je darována. Čím více bobulek na snítce jmelí najdeme, tím více štěstí nám přinese. Jedna z tradic také praví, že by se měly páry pod jmelím políbit, protože právě lepivé kuličky ze jmelí mají schopnost stmelit svazek těchto párů.⁵⁰

Jedním z neodmyslitelných symbolů, které patří především k Vánocům v našich končinách, je ryba. A to především kapr. Ryba je spojována především se štědrovečerní večeří. Na Štědrý den je zakázáno jíst maso, ale od devatenáctého století se na štědrovečerním stole začala objevovat právě ryba. V minulosti si maso mohly na svůj

---

⁴⁸TOUFAR, Pavel. *Český rok na vsi a ve městě: [české a moravské zvyky, svátky, tradice, pověry, pranostiky, zábava, radost z vaření a jídla, tajemné příběhy a dávné legendy]*.

⁴⁹ŠOTTNEROVÁ, Dagmar. *Lidové tradice: původ lidových tradic, zvyky, pověry, pranostiky, říkadla a hry*.

⁵⁰TOUFAR, Pavel. *Český rok na vsi a ve městě: [české a moravské zvyky, svátky, tradice, pověry, pranostiky, zábava, radost z vaření a jídla, tajemné příběhy a dávné legendy]*.

stůl dovolit pouze vyšší vrstvy, ale ryby byly cenově dostupnější i pro chudší obyvatele. Ne všude se však kapr podává jako hlavní chod, v některých případech se ryba na štědrovečerní tabuli objevuje pouze v podobě rybí polévky.⁵¹

2.2.2 Silvestr a Nový rok (31.12. -1.1.)

Nový rok nezačíná všude ve stejný den. Souvisí to především s různými druhy kalendářů a s odlišným rozdělením roku. Rok může být rozdělován podle Gregoriánského kalendáře (vytvořen západní křesťanskou kulturou a přijat ve většině světa), podle postavení Slunce (rok oddělován rovníkennostmi a slunovraty), nebo podle pohybů Měsíce. V minulosti nebyl Silvestr spojován s žádnými velkými oslavami. Oslavy nového roku jsou spojovány až s moderní historií. Dnes je silvestrovský večer spojený především s přípravou oslav, množstvím jídla a pití, radovánkami a smíchem. Lidé tráví večery ve společnosti rodiny a přátel. Teprve po půlnoci vypukají první oslavy nového roku s ohňostroji a předsevzetími do dalšího roku.⁵²

V dřívějších dobách obcházely na Silvestra staré ženy všechna stavení. Tyto „ometačky“ u každého domu třikrát zaklepaly a poté uvnitř třikrát ometly plotnu. Typickým bylo pro ně černé oblečení a na hlavách uvázané bílé šátky. Lidé věřili, že pomocí tohoto obřadu bude odehnáno vše špatné a nezdravé v dalším roce. Mezi zvyky udržované na nový rok také patřilo například zapékání hrášku do vánočky. Ten, kdo při jídle hrášek ve vánočce našel, měl mít po celý následující rok štěstí. Na Nový rok se také nesmělo jíst nic, co mělo křídla a peří. Věřilo se, že kdo bude jíst cokoli, co může létat, tomu uletí štěstí. Naopak luštěniny byly vyhledávané, byly totiž symbolem bohatství.⁵³

K novoročním tradicím také patřilo koledování a obchůzky, které byly součástí tradic spojených s každým větším svátkem. Mezi tyto tradice patřily například obchůzky s peroutkami. Jednalo se o průvod různě nastrojených maškar, které

---

⁵¹ŠOTTNEROVÁ, Dagmar. *Lidové tradice: původ lidových tradic, zvyky, pověry, pranostiky, říkadla a hry*.

⁵²TOUFAR, Pavel. *Český rok na vsi a ve městě: [české a moravské zvyky, svátky, tradice, pověry, pranostiky, zábava, radost z vaření a jídla, tajemné příběhy a dávné legendy]*.

⁵³ Naše tradice, Silvestr a Nový rok [seriál] Režie O. Kallus. Česko, 2014. Online dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10519120758-nase-tradice/212562260400006-silvestr-a-novy-rok/>

obcházely s peroutkami domy a ometaly ze stavení prach, nepozorné kolemjdoucí naopak začerňovaly kolomazí. Další novoroční tradicí bylo koledování s trnovými pruty. Koledníci obcházeli stavení s trnkovými pruty vyzdobenými hrášky, sušeným ovocem a vrcholkem vyzdobeným stuhou a jablkem. Takový proutek symbolizoval úspěch a štěstí v novém roce. Hospodáři proutky odkupovali za sladkosti. Pokud se takový proutek zasadil na pole se lnem, zajišťoval úrodu lnu dostatečné výšky. A v neposlední řadě patří k tradicím spojeným s tímto obdobím obchůzky s bukačem. Bukač byl hudebním nástrojem vytvořeným z hliněného džbánu, který měl otvor zakrytý kůží. Skrz tuto membránu byly protaženy vlhké koňské žíně. Při tahání za žíně vydával bukač typický bučivý zvuk.⁵⁴

2.2.3 Hromnice (2.2.)

Tento svátek prošel v průběhu času mnohými obměnami. Svátek vznikl již v počátcích křesťanství a byl označován názvem „hypapanté“. Toto označení je překládáno jako setkání starce Simeona s Pánem. Podle tradice podstoupila v tento den Marie očištění a svého syna zasvětila Hospodinovi. Později byl svátek přejmenován na svátek Očišťování Panny Marie. Dnes je znám jako Uvedení Páně do chrámu.⁵⁵

Ale již před příchodem křesťanství symbolizoval oheň a světlo souboj dobra se zlem. Proto svíčka byla symbolem ochrany před neštěstím, nemocemi i smrtí. Svíce se stavěla vedle lože umírajícího, aby ho mohlo světlo provázet na věčnost, na Chodsku se svíce vkládaly umírajícímu do rukou. V křesťanském pojetí symbolizuje svíce samotného Ježíše. Protože stravuje sama sebe, aby dala světlo druhým. Proto se rychle ujal zvyk posvěcovat svíce v kostele na svátek Uvedení Páně do chrámu. V některých krajích se ujal i zvyk, kdy hospodář obcházel po návratu s kostela s posvěcenou zapálenou svíčkou včelí úly. Mělo to úly ochránit před nebezpečím, zloději a zajistit dostatek medu.⁵⁶

---

⁵⁴ŠOTTNEROVÁ, Dagmar. *Lidové tradice: původ lidových tradic, zvyky, pověry, pranostiky, říkadla a hry*.

⁵⁵VONDRUŠKA, Vlastimil. *Církevní rok a lidové obyčeje aneb kalendárium světců a světic, mučedníků a mučednic, pojednávající o víře českého lidu k nim, jakož i o liturgii katolické*. Ilustroval František SKÁLA.

⁵⁶TOUFAR, Pavel. *Český rok na vsi a ve městě: [české a moravské zvyky, svátky, tradice, pověry, pranostiky, zábava, radost z vaření a jídla, tajemné příběhy a dávné legendy]*.

Dnešní název svátku Hromnice vychází z lidového pojmenování. Lidé se velice obávali bouřek a především mohutného světla blesku a s ním spojeným zvukem hromu. Bouřky sebou často přinášely velké ztráty nejen na majetku, ale i na životech. Proti tomuto zlu zapalovali lidé právě posvěcené svíce a modlili se o pomoc a ochranu. Těmto svíčkám se brzy začalo říkat „hromničky“.⁵⁷

Hromniční svíčky začaly být brzy velice žádaným zbožím. A proto začaly být také velice bohatě zdobené a bylo možné je zakoupit od mistrů vikářů například na poutích nebo trzích. Proto se také staly vyhledávaným dárkem nebo předmětem na památku. Se svátkem 2. února byly spojené i další zvyky a tradice. Jedním z nich je například zákaz používání jehel. Věřilo se, že právě špička jehly by mohla přivolat blesk. Dalšími pravidly, která se v tento den dodržovala, byl například zákaz tance, protože kdo by v tento den tancoval, zemřel by bez světla. Na Hromnice bylo také zakázáno klít, hrubě mluvit a pomlouvati druhé. Lidé se v tento den měli chovat především důstojně a bohabojně.⁵⁸

2.2.4 Masopust

Masopust je stejně jako Velikonoce pohyblivým svátkem. Masopustní období začíná vždy po Třech králích a končí na Popeleční středu. Ale jelikož Popeleční středa se slaví vždy čtyřicet dní před Velikonocemi, délka masopustu může být různá. Původ masopustních radovánek lze nalézt již v pohanských dobách, kdy bylo toto období především oslavou končící zimy. S příchodem křesťanství byl tento svátek přizpůsobován víře. Přesto se až do dnešních dní slaví v podobě barevných průvodů a hlasitého veselí. Masopustní radovánky jsou především v duchu tance, zpěvu, množství jídla a pití. Po masopustu nastává tradiční křesťanská postní doba, kdy jsou všechny bezbožné radovánky, veselí a přemíra jídla a pití zcela zakázány.⁵⁹

Masopust začíná masopustním čtvrtkem, jinak nazývaným také tučný nebo tučňák. Charakteristické pro tento den je hodně jídla a pití. V některých obcích se v tento

---

⁵⁷ŠOTTNEROVÁ, Dagmar. *Lidové tradice: původ lidových tradic, zvyky, pověry, pranostiky, říkadla a hry*.

⁵⁸TOUFAR, Pavel. *Český rok na vsi a ve městě: [české a moravské zvyky, svátky, tradice, pověry, pranostiky, zábava, radost z vaření a jídla, tajemné příběhy a dávné legendy]*.

⁵⁹TOUFAR, Pavel. *Český rok na vsi a ve městě: [české a moravské zvyky, svátky, tradice, pověry, pranostiky, zábava, radost z vaření a jídla, tajemné příběhy a dávné legendy]*.

čtvrtek pořádaly také zabijačky. Tradičním jídlem k obědu je vepřová pečeně, knedlík a zeli, to vše zapíjené množstvím piva. Dle pověry, kdo v tento den hodně jí a pije, bude mít po celý rok hodně síly a pevné zdraví. O masopustní neděli začínají taneční zábavy. Proto se jí říká taneční. V tento den se pořádaly různé tancovačky, plesy a zábavy. Dle pověry měl v dalším roce vyrůst len a obilí tak vysoko, jak vysoko tanečníci skáčou, proto se žádný z tanečníků nedržel zpátky. V pondělí po taneční neděli se v některých krajích pořádal „mužovský bál“. Jednalo se o taneční zábavu, na kterou byly pozvány pouze sezdané páry, svobodným byl vstup zakázán.⁶⁰

Nejznámější částí masopustních oslav je maškarní úterý. V tento den prochází vsí průvod masek, někdy doplněn amatérskými divadelními hrami. Před začátkem masopustních obchůzek je zvykem žádat starostu obce o vydání práva ke konání průvodu. Poté již masopustní průvod obchází ves od domu k domu. V každém stavení masky tancují, zpívají a předvádějí různé kejkle pro pobavení své i ostatních obyvatel. Všude za to masky dostávají pohoštění, hodně jídla a především pivo a pálenku, někdy i drobný peníz. Z této výslužky je poté večer uspořádána hostina se zábavou.⁶¹

Toto období také provází mnoho lidových tradic mimo masopustní průvod. Jednou z těchto tradic byl například babský mlýn. Jednalo se o stavbu, do které chlapci z jedné strany nahnaly staré báby a z druhé strany vyšly jako mladá děvčata. Další tradicí v tomto období je pochovávání basy. Masopustní radovánky končily o úterní půlnoci. Poté se pochovává basa zahalená do smutečního šatu. Věřilo se, že kdo bude v období půstu, tedy po úterní půlnoci, i nadále hýřit a tancovat, přivolá d'ábla.⁶²

Masopustních průvodů se dnes účastní rozličné masky a záleží jen na kreativitě účastníků. Ale mnoho masek má kořeny v dávné minulosti a pojí se s nimi bohatá symbolika. Mezi nejznámější masky patří například medvěd. Masku medvěda byla především symbolem rozmnožování. Tato maska byla tvořena buď chlupatým kožichem, nebo pytlou na které byla připevněna sláma a hrachovina. Masku

---

⁶⁰ŠOTTNEROVÁ, Dagmar. *Lidové tradice: původ lidových tradic, zvyky, pověry, pranostiky, říkadla a hry*.

⁶¹VONDRUŠKA, Vlastimil. *Církevní rok a lidové obyčeje aneb kalendárium světců a světic, mučedníků a mučednic, pojednávající o víře českého lidu k nim, jakož i o liturgii katolické*. Ilustroval František SKÁLA.

⁶²ŠOTTNEROVÁ, Dagmar. *Lidové tradice: původ lidových tradic, zvyky, pověry, pranostiky, říkadla a hry*.

medvěda také měla buď medvědí hlavu, nebo pouze obličejovou masku s čepicí, ocas ze slámy a zvonec. Medvěd byl veden medvěďárem a v každém stavení si musel zatančit s hospodyní. Další tradiční maskou je kobyly neboli také šiml nebo klibna. V této masce chodí většinou dva lidé. Jeden vpředu, který drží hlavu koně na tyči, druhý je o něj v předklonu opřen a tvoří tak záda koně. Přes oba aktéry je přehozena plachta. Někdy byl součástí této masky i jezdec na kobyle. Mezi časté masky patří také maska Žida. Tato maska má na hlavě klobouk zdobený husím peřím, dlouhé vousy, červený nos, brýle a nosí velký pytel. Na sobě má dlouhý kabát pošíť kousky látek. Žid symbolizuje zmatek a nepoctivost. Většinou tato maska měla v průvodu za úkol způsobovat zmatky a v jednotlivých domech se snažila vždy něco ukrást, a poté to zpět prodat původním majitelům.⁶³

2.3 Jaro

Zvyky a tradice v jarním období jsou hodně ovlivněné církví dodržovaným předvelikonočním půstem. Toto postní období omezuje nejen stravu, ale také radovánky a oslavy. Proto většina tradic, které se před Velikonoce odehrávají, je silně ovlivněna předkřesťanským obdobím. Zvyky z jarního období jsou zaměřené především na ustupující zimu a vítání jara. Naši předci byli silně ovlivněni chodem přírody, a proto se na tyto přírodní jevy váží i tradice v tomto období dodržované.⁶⁴

2.3.1 Velikonoce

Velikonoce jsou hlavními církevními svátky. V tomto období vzpomínají křesťané na ukřižování a z mrtvých vstání Ježíše Krista. Velikonoce nemají pevně stanovený čas konání, jsou pohyblivým svátkem. To znamená, že se Velikonoce mohou každý rok konat v jiném datu, protože Velikonoční neděle je stanovena na první neděli po prvním jarním úplňku. Proto se Velikonoce mohou konat vždy v datu od dvacátého druhého

---

⁶³ŠOTTNEROVÁ, Dagmar. *Lidové tradice: původ lidových tradic, zvyky, pověry, pranostiky, říkadla a hry*.

⁶⁴TOUFAR, Pavel. *Český rok na vsi a ve městě: [české a moravské zvyky, svátky, tradice, pověry, pranostiky, zábava, radost z vaření a jídla, tajemné příběhy a dávné legendy]*.

⁶⁴ŠOTTNEROVÁ, Dagmar. *Lidové tradice: původ lidových tradic, zvyky, pověry, pranostiky, říkadla a hry*.

března až po dvacátého pátého dubna. Velikonocům samotným předchází čtyřicetidenní postní období, které začíná popeleční středou a končí až na Velikonoční neděli.⁶⁵

Během půstu bylo zavedeno omezení nejen v oblasti jídla, ale byly také zakázány všechny radovánky a oslavy. Proto většina tradic spojených s tímto obdobím souvisí s pohanskými zvyky vítání jara a probouzející se přírody.⁶⁶

Hlavní velikonoční události jsou součástí takzvaného pašijového týdne. Pašijový týden začíná Škaredou středou. Na Škaredou středu bylo tradicí vymetat komíny. Podle lidových pověr se tento den nesmí nikdo mračit, protože jinak by se škaredil všechny následující středy po celý rok. Dalším dnem pašijového týdne je Zelený čtvrtek. V tento den kněz slouží mši v zeleném ornátě a z tohoto oděvu nejspíše pochází i označení tohoto dne. Na Zelený čtvrtek se má jíst zelená strava, proto se často i do masových pokrmů přidávají bylinky nebo nasekané kopřivy. Podle lidových zvyklostí v tento den zvoní na mši kostelní zvony naposledy, poté odlétají do Říma. Aby bylo možné i nadále určovat čas podle „zvonění“ místo zvonů chodí děti s řehtačkami a klapačkami. Jedná se o dřevěné nástroje do ruky nebo i velikosti trakařů, které vydávají hlasitý zvuk. Děti s nimi třikrát denně obcházejí vesnici a přitom zpívají koledu o Jidášově zradě. Obchůzky s řehtačkami končí na Bílou sobotu a poté děti obcházejí domy a za své koledování dostávají výslužku. Po Zeleném čtvrtku následuje Velký pátek. Byl to den velkého smutku, protože právě v tento den měl být Ježíš ukřižován. Původně byl Velký pátek věnován klidu a rozjímání, ale v osmnáctém století získaly velkou oblibu Pašijové hry konané tento den. Hry většinou předváděli jezuitští studenti nebo duchovní a měly mezi obyvateli velkou oblibu. Většina pašijových her měla tematiku příběhů o posledních dnech Kristových, jeho umučení a z mrtvých vstání. Později získaly i veršovanou a humornější podobu. V tento den je také mnoho zvyků spojených s ochranou před magickými silami. Dalším dnem Pašijového týdne je Bílá sobota. V tento den se udržovala především tradice svěcení ohně. Lidé před odchodem do kostela uhasili všechny ohně a po návratu rozdělali oheň nový již za pomoci posvěceného plamene. Popel z tohoto posvěceného ohně se sypal na pole, aby byla dobrá úroda. Velikonoční neděle je pojmenována jako Boží hod velikonoční. Tento den

---

⁶⁵JANOVEC, Ladislav. *Český rok: včera a dnes*. Ilustroval Martin IZÁK, ilustroval Lenka IZÁKOVÁ.

⁶⁶ŠOTTNEROVÁ, Dagmar. *Lidové tradice: původ lidových tradic, zvyky, pověry, pranostiky, říkadla a hry*.

je pro věřící velkým svátkem, protože je to den mrtvých vstání Ježíše Krista. Zároveň je to také den, kdy končí velikonoční půst. O Božím hodě se v kostelích světi velikonoční pokrmy, jako jsou například mazance, vejce nebo beránek. Tento zvyk má svůj praktický základ. Lidé do Božího hodu drželi půst, a aby si začali na běžnou stravu zvykat postupně, smělo se z počátku jíst pouze toto posvěcené jídlo. Dalším zvykem bylo rozdělit jídlo posvěcené v kostele na tolik dílů, kolik bylo členů domácnosti, aby každý dostal svůj spravedlivý podíl. Posledním dnem velikonočních svátků je Velikonoční pondělí. Tento den nemá žádnou spojitost s církevními zvyky, proto se zde nejvíce udržují právě předkřesťanské tradice. V tento den chodí chlapi s pomlázkou spletenou z vrbového proutí. S touto pomlázkou chlapi vyšlehají všechny ženy a dívky, aby byly po celý rok zdravé, veselé a pilné. Za odměnu dostávají od dívek malovaná vajíčka.⁶⁷

K tradičním Velikonocům se pojí mnoho symbolů. Jedním z těchto symbolů je pomlázka nazývaná jako mrskačka, tatar, šlehačka nebo pomihod. Pomlázka se plete z mladého vrbového proutí, ale toto proutí nesmí být ještě narašené. Existuje více způsobů pletení pomlázky, ale nejčastěji se plete z osmi prutů a jeden je použit na omotání rukojeti. Takto vyrobená pomlázka má podle tradice omlazující a životadárnou sílu. Chlapi mohou s pomlázkou obcházet domy od pondělního rána do poledne. Po poledni se v některých krajích dodržuje zvyk „oplátky“, kdy děvčata polévají chlapece vodou. Dalším ze symbolů Velikonoc a jara je vajíčko. Právě vejce bylo již za dob našich předků symbolem plodnosti, koloběhu života a znovuzrození. O Velikonocích se obarvená vajíčka, takzvané kraslice, dávala jako odměna koledníkům. Barvy použité na dekorování vajíček měly svůj význam. Nejčastěji užívanou barvou byla červená jako symbol proudící krve a lásky. Hojně byla využívána zelená barva, symbolizovala probouzející se přírodu a barva žlutá jako symbolika slunce. Neodmyslitelným symbolem spojeným především s křesťanskými Velikonocemi je beránek. V Bibli je často k beránkovi přirovnávána oběť Ježíše Krista. Podle pověstí byl beránek posledním obřadním jídlem před odchodem Židů z Egypta.

---

⁶⁷VONDRUŠKA, Vlastimil. *Církevní rok a lidové obyčeje aneb kalendárium světců a světic, mučedníků a mučednic, pojednávající o víře českého lidu k nim, jakož i o liturgii katolické*. Ilustroval František SKÁLA.

Na velikonoční svátky se v našich domácnostech peče sladké pečivo právě ve tvaru beránka.⁶⁸

2.3.2 Vynášení Morany

Tento svátek se koná během postní doby, konkrétně na pátou neděli postní. Tato neděle je také nazývána smrtelná či smrtná. Na tuto neděli se v kostelích zakrývaly kříže. Tato tradice má původ nejspíš v počátcích církve, kdy na kříži ještě nebyla zobrazována postava Krista. Kříže byly bohatě zdobeny drahými kameny a rytinami, a proto je bylo potřeba zakrýt, aby nerušily vážnost postní doby.⁶⁹

Vynášení Morany je svátkem, který má kořeny ještě v předkřesťanské době. Jedná se tedy o původně pohanský svátek odehrávající se na konci března. S příchodem křesťanství byl tento rituál zakázán a byly snahy jej potlačit. Církev ale brzy pochopila, že tímto zákazem pohanské zvyky ještě více upevňuje. Proto původní pohanský svátek postupně přetvořili do oslav konce zimy. Během tohoto svátku je vynášena figurína smrtky, jinak také nazývaná Morana, Mořena nebo smrtholka. Jedná se nejčastěji o slaměnou figurínu oblečenou do hadrů vyzdobenou pentlemi či věnečky. Figurína může mít různé velikosti (může být velikosti panenky nebo v nadživotní velikosti). Jedná se o oslavy odchodu zimy, ale i o obřadné potupení smrtky, kterou všichni nenávidí a bojí se jí. Morana je vynesena za zpěvu lidových písní za vesnici, kde je svržena do vody, ze skály nebo zakopána. Po tomto obřadu se všichni zúčastnění dávají na útěk. Věřilo se, že kdo bude zaostávat nebo zakopne, do roka zemře.⁷⁰

Tradice spojené s tímto obdobím mají i svá specifika s ohledem na krajové zvyklosti nebo historické období. V některých obcích chodili chlapi s postavou Mařocha a z druhé strany vesnice dívky s Mařenou. Uprostřed vesnice se oba průvody setkaly, Mařoch Mařenu políbil a Mařoch byl poté vhozen do vody. V jiných obcích zase děvčata obcházela vesnici s „lítém“. Jedná se o malý jehličnatý stromek, nejčastěji smrček nebo borovička, ozdobený barevnými stuhami, kousky látek a vyfouklými

---

⁶⁸ŠOTTNEROVÁ, Dagmar. *Lidové tradice: původ lidových tradic, zvyky, pověry, pranostiky, říkadla a hry*.

⁶⁹VONDRUŠKA, Vlastimil. *Církevní rok a lidové obyčeje aneb kalendárium světců a světic, mučedníků a mučednic, pojednávající o víře českého lidu k nim, jakož i o liturgii katolické*. Ilustroval František SKÁLA.

⁷⁰TOUFAR, Pavel. *Český rok na vsi a ve městě: [české a moravské zvyky, svátky, tradice, pověry, pranostiky, zábava, radost z vaření a jídla, tajemné příběhy a dávné legendy]*.

vajíčky. Děvčata obcházejí ves a zpívají říkadla o příchodu jara. Za toto koledování dostávají drobné odměny a sladkosti.⁷¹

2.4 Léto

V letním období neprobíhá příliš lidových svátků a oslav. V minulosti to bylo především z důvodu velkého množství práce. Bylo potřeba postarat se o úrodu a v některých případech i o nutné sezónní opravy. Největší zájem lidí v tomto období byl o dostatečné množství potravy a proto se zvyky a tradice omezovaly spíše na prosby a magické obřady, které měly zajistit hojnou úrodu. V současné době je ale právě léto období největšího klidu, kdy se lidé vydávají na dovolené a zaměřují se na odpočinek.⁷²

2.4.1 Den dětí (1. 6.)

Podněty k ustanovení oficiálního dne dětí pocházejí již z roku 1920. Celosvětově byl ale oficiálně vyhlášen až v roce 1949 Mezinárodní demokratickou federací žen. Tento den byl v té době znám pod názvem Den pro ochranu dětí. Důvodů pro vyhlášení tohoto svátku bylo mnoho, ale tím hlavním bylo masové vraždění dětí v roce 1942 v české obci Lidice. Datum tohoto svátku byl stanoven na první den v červnu, jako připomínka první konference, která se blahem dětí zabývala. Od konference v roce 1949 se svátek dětí slavil po celém světě a postupně se jeho název změnil na Mezinárodní den dětí. V průběhu dějin se kladl čím dál větší důraz na práva dítěte. Proto v roce 1954 OSN vyhlásila Světový den dětí, který je slaven dvacátého listopadu. Některé státy slaví oba tyto svátky, jiné si zvolily jeden z těchto dat. U nás je slaven Den dětí první červnový den.⁷³

Ať už je tento svátek slaven v kterýkoliv datum, má to být den s důrazem na děti. Protože každý by měl pamatovat na nutnost děti podporovat, umožnit jim zdravý vývoj a hlavně za jakýchkoliv podmínek pamatovat na práva dítěte. Bohužel ačkoliv žijeme ve dvacátém prvním století, je stále nutné připomínat, že i děti mají svá práva a že jsou

---

⁷¹VONDRUŠKA, Vlastimil. *Církevní rok a lidové obyčeje aneb kalendárium světců a světic, mučedníků a mučednic, pojednávající o víře českého lidu k nim, jakož i o liturgii katolické*. Ilustroval František SKÁLA.

⁷²TOUFAR, Pavel. *Český rok na vsi a ve městě: [české a moravské zvyky, svátky, tradice, pověry, pranostiky, zábava, radost z vaření a jídla, tajemné příběhy a dávné legendy]*.

⁷³ŠOTTNEROVÁ, Dagmar. *Lidové tradice: původ lidových tradic, zvyky, pověry, pranostiky, říkadla a hry*.

⁷³JANOVEC, Ladislav. *Český rok: včera a dnes*. Ilustroval Martin IZÁK, ilustroval Lenka IZÁKOVÁ.

to právě děti, kdo se stává nevyslyšenými oběťmi agrese a jiných porušování práv. U nás se na Den dětí pořádají většinou různé soutěže, hry a zábavná odpoledne. Do organizace těchto aktivit se zapojují školy, různé organizace i rodina. Je to tedy hlavně den, kdy dospělí připravují pro děti různé hry a radovánky, za které často děti získávají sladké odměny. Nemělo by se však zapomínat ani na ty děti, které tolik štěstí nemají a za svoje práva a někdy i životy musí tvrdě bojovat.⁷⁴

2.4.2 Dožínky, dočesná a vinobraní

Všechny tyto názvy označují oslavy ukončené sklizně. Tyto slavnosti se odehrávaly většinou na konci léta nebo v průběhu podzimu. Jednalo se o nejrozšířenější a jedny z nejoblíbenějších a nejbujarejších oslav. Pro lidi byly tyto oslavy a s nimi spojené tradice známkou toho, že konečně skončila tvrdá práce a všechny úroda je sklizena a zpracována. A oslavy byly také jakýmsi ujištěním, že v následující zimě bude dostatek potravy a oni nebudou muset strádat.⁷⁵

Dožínky, někde také nazývané obzinky nebo dožatá, byly velkolepou a barevnou oslavou konce sklizně obilí. Sklizeň většinou začínala třináctého července na svátek svaté Markéty. Zvyky spojené s těmito oslavami pochází z pohanských dob, kdy bylo tradicí děkovat bohům za požehnanou úrodu. I doba oslav dožínek byla v různých krajích jiná. Někde se slavily dožínky ve chvíli, kdy se na poli postavil poslední panák z obilí, někde až v okamžiku, kdy byla již všechna úroda uložena. I přes odlišnosti jsou všechny oslavy spojené s dožínkovým věncem. Ten se pletl z poslední úrody, která byla na polích sklizena. Věncem z obilí byl ozdoben polním kvítím, papírovými růžičkami a v některých případech i dalšími ozdobami. Mladá dívka v slavnostním kroji poté věnec předávala hospodáři s přáním štěstí a pevného zdraví. Hospodář na závěr pro všechnu chasu uspořádal bohatou hostinu a radovánky jako poděkování za tvrdou práci. Dožínky byly velmi hlasitou, veselou a oblíbenou událostí.⁷⁶

---

⁷⁴ Mezinárodní den dětí [online] 2011, citováno [16. 3. 2020] Dostupné z: <https://icv.vlada.cz/cz/tema/mezinarodni-den-deti-72203/tmplid-560/>

⁷⁵ŠOTTNEROVÁ, Dagmar. *Lidové tradice: původ lidových tradic, zvyky, pověry, pranostiky, říkadla a hry*.

⁷⁶TOUFAR, Pavel. *Český rok na vsi a ve městě: [české a moravské zvyky, svátky, tradice, pověry, pranostiky, zábava, radost z vaření a jídla, tajemné příběhy a dávné legendy]*.

Další oslavou spojenou s koncem sklizně je dočasná. V tomto případě se jedná o oslavu sklizně chmele. Poslední štok nasbíraného chmele se slavnostně vezl na voze spolu s částí pracovníků. Vůz byl ozdoben červeným šátkem a podobně jako u dožinek nesměl chybět upletený věnec, tentokrát z chmele. Věnec byl také předán hospodáři a ten za to chase předával většinou soudek piva nebo peníze. V tento den se také pracovníkům, kteří se na sklizni chmele podíleli, vyplácela výplata. Většina z nich ji hned vzápětí prohýřila při bujarých oslavách plných tance a piva.⁷⁷

Vinobraní je důležitým svátkem především v oblasti Moravy, kde je nejvíce vinogradů. Víno se sklízí většinou od poloviny října, u některých druhů vín i dříve. V minulosti vinobraní zahajovaly důležité osoby, jako králové a duchovní. Vinobraní zahajuje hospodář, který si částmi vinné révy ozdobí vstup do sklepa, kde bude réva zpracovávána. Poslední koš s vínem se, jako v případě dožinek a dočasná, ozdobí věncem z vinné révy, muži si dají za klobouky větvíčku vinné révy a slavnostní průvod jede k lisu na víno. Po sklizni samozřejmě následovalo setkání s hospodářem a velké oslavy spojené s tancem, hudbou a hlavně vínem a burčákem.⁷⁸

---

⁷⁷ŠOTTNEROVÁ, Dagmar. *Lidové tradice: původ lidových tradic, zvyky, pověry, pranostiky, říkadla a hry*.

⁷⁸ Naše tradice, Vinobraní [seriál] Režie O. Kallus. Česko, 2014. Online dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10519120758-nase-tradice/212562260400021-vinobrani/>

III. Praktická část

3 Projekt Tradice v družině

V rámci praktické části je vytvořeno deset pracovních listů a k nim odpovídající metodické pokyny pro pedagoga. Na každý ze zvolených svátků v průběhu roku je připravena tvořivá aktivita pro děti mladšího školního věku, která by měla tvořivou formou dětem tradice přiblížit. V rámci pracovních listů je vždy připraven krátký text pro děti a básnička v návaznosti na danou tradici. Přesto je vhodné, aby se pedagog před činností samotnou podrobněji obeznámil s informacemi k daným tradicím a mohl dětem o zvoleném svátku blíže vyprávět. Veškeré potřebné informace jsou obsaženy v teoretické části této práce. Praktická část práce úzce navazuje na informace obsažené v teoretické části. Teoretická část má sloužit pro pedagogy jako podrobnější úvod do problematiky tradic a pojmů s nimi spojenými. V rámci praktické části dostávají děti souhrnné informace v podobě pracovních listů. Pedagog by měl však znát informace podrobněji, aby byl schopen lépe se orientovat v daných tradicích.

Součástí praktické části je také realizace tří zvolených aktivit ve skupině dětí mladšího školního věku. Tyto vybrané aktivity měly být realizovány v rámci činností odpolední školní družiny při Základní škole Dukelská ve Strakonici. Ve školní družině měly být aktivity realizovány v běžném režimu. Aktivity k realizaci byly zvolené s ohledem na věk skupiny ve školní družině. Aktivita k tradicím poutí a posvícení byla vybrána pro děti starší, to znamená pro děti ve třetí třídě. Aktivita spojená s Hromnicemi měla proběhnout v družině s dětmi první třídy. A poslední z činností měla být realizována s oběma třídami společně a její součástí měla být společná procházka k místní řece. Konkrétně by byly aktivity realizovány ve skupině dvaceti až pětadvaceti dětí ve věku od šesti do devíti let. Bohužel se nepodařilo aktivity v tomto prostředí realizovat z důvodu bezpečnostního uzavření škol a školských zařízení na základě vládního nařízení v souvislosti se zdravotní krizí.⁷⁹ Proto byly činnosti ke zvoleným tradicím realizovány pouze v nižším počtu účastníků v průběhu dubna 2020. Konkrétně se činností účastnilo pět dětí ve věku od devíti do dvanácti let.

---

⁷⁹ Epidemie koronaviru, Vládní opatření. [online] Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/epidemie-koronaviru/>

Realizované aktivity se týkaly tradic ohledně poutí, Hromnic a vynášení Morany. V rámci těchto aktivit je také připojena reflexe týkající se splnění cílů a průběhu realizovaných aktivit.

3.1 Cíle projektu

Cíle praktické části můžeme rozdělit na obecnější cíle a cíle konkrétněji směřované k obsahu jednotlivých aktivit. Mezi obecné cíle patří: „Účastníci si rozvinou jemnou motoriku v rámci jednotlivých tvořivých aktivit“, „Účastníci si rozvinou smyslové vnímání“, „Účastníci se seznámí s tradicemi a zvyky za pomoci tvořivých aktivit“, „Účastníci si osvojí myšlenky a hodnoty s tradicemi spojené“. Dílčí cíle jsou vždy napsané v rámci metodických pokynů ke každé z aktivit.

3.2 Metodika pracovních listů

Ke každé tvořivé aktivitě je vypracován pracovní list. Tyto listy dostanou děti vždy před začátkem aktivity. Během připravené aktivity se dále s pracovními listy výrazně nepracuje, ale mohou sloužit dětem jako jednotící prvek všech aktivit.

V úvodu každého pracovního listu jsou vždy popsány základní informace o dané tradici. Tyto informace si může pedagog s dětmi přečíst, nebo jim bližší informace o tradici poskytne vlastním vyprávěním. Obzvláště mladší děti jsou často schopny více vnímat mluvené slovo nežli čtený text. Proto je nutné přihlídnout k věku dětí i celkovým schopnostem skupiny.

V další části pracovního listu je vždy krátká básnička vážící se ke konkrétní tradici. Tato básnička slouží spíše jako doplnění a ozvláštnění pracovního listu. Ale v některých případech se s básničkou dále pracuje a je tedy součástí aktivity. Takovým příkladem je například vynášení Morany, kdy se básnička odříkává, když je Morana vhozena do vody.

V poslední části pracovního listu je vždy nějaký obrázek. Obrázek slouží spíše k zaujetí dětí. Témata obrázků ale také vhodně dokreslují samotné tradice a mnohdy pomáhají i k pochopení náplně dodržovaných tradic a zvyků.

Pracovní listy jsou součástí příloh této práce.

3.3 Metodické pokyny pro pedagogy

Praktická část je strukturována jako metodické pokyny pro pedagogy. Těchto pokynů lze využít při tvorbě jednotlivých vzdělávacích činností realizovaných

ve volném čase. V rámci přehlednosti metodiky pro přípravu tvořivých aktivit je využito členění do několika kategorií.

První z kategorií je námět pro činnost. V rámci této kategorie je u každé aktivity krátké uvedení do obsahu dané tradice. Přesto se v této části metodiky jedná pouze o stručný popis tradice. Pedagogům je doporučeno prostudovat informace k tradici obsažené v teoretické části práce. Dále je obsahem této části stručné seznámení s tvořivou činností, která informace o tradici a zvycích doplňuje.

Další kategorií metodiky je motivace k činnosti. Vždy je nutné děti vhodným způsobem motivovat k činnosti. Tato motivace by měla být vždy vhodně zvolena s ohledem na charakter skupiny i věk účastníků. Je zapotřebí při volbě motivace opatrnosti a vyvarovat se jednotvárnosti. Přesto je obsahem metodiky této práce jakási obecná motivace, kterou lze pro skupinu použít.

Další kategorií jsou materiálně technické informace. V této kategorii je zmíněn všechn potřebný materiál, stejně jako případné technické vybavení tvůrčího prostředí. Také je zde zmíněna časová náročnost samotné aktivity.

Důležitou částí metodiky jsou výchovné a vzdělávací cíle. V této části jsou definovány dílčí cíle vztahující se ke konkrétní aktivitě. Tyto cíle jsou zaměřeny na vliv tvořivých činností na účastníka. V návaznosti na tyto cíle je sestavena struktura jednotlivých činností.

Poté následuje část, ve které jsou popsány jednotlivé kroky průběhu aktivity. Tato struktura průběhu je stručně popsána pro snadný průběh zvolené činnosti.

Poslední částí metodických pokynů je závěrečné hodnocení. Mělo by se jednat o konečné zhodnocení výsledků tvořivé činnosti jednotlivců i vytvořeného celku. V této části je také vhodné zařadit určité shrnutí pracovních postupů a jejich návaznost na informace o dané tradici a jejím průběhu. Je také podstatné vyhradit určitý čas na názory žáků a na jejich hodnocení průběhu aktivity a získaných informací.

Nad rámec metodiky týkající se jednotlivých aktivit je reflexe. Tuto část již pedagog analyzuje pouze sám. Jedná se o část, kdy pedagog zhodnocuje samotný průběh aktivity a to v kontextu na předem definované výchovně vzdělávací cíle, jednotlivé etapy činnosti a k tomu zvolenou vhodnou motivaci účastníků.⁸⁰

---

⁸⁰ SLAVÍK, J. *Hodnocení v současné škole*.

3.3.1 Poutě a posvícení

Námět pro činnost: Poutě byly dříve organizovány jako putování věřících na místa spojená s vykonáním nějakého zázraku či uzdravení. Podél těchto poutních cest začaly brzy vznikat drobné stánky, kde bylo možné zakoupit svaté předměty či drobné dárky pro ty, kteří se pouti nemohli účastnit. A právě takto postupně vzniklo současné vnímání poutí jako zábavné akce s kolotoči a množstvím prodejních stánků.

V rámci mnohoznačnosti pojmu je také připravena aktivita. Děti pomocí koláže různých obrázků mohou vyjádřit vlastní vnímání tohoto pojmu a to na základě zkušenosti i nově získaných informací.

Motivace: „Co pro vás znamená poutě? Co si pod tímto slovem představíte?“

V této fázi položí dětem pedagog tuto otázku a děti mají prostor k tomu vyjádřit své zkušenosti a zážitky týkající se tohoto svátku. V rámci motivace je vhodné dětem ukázat obrázky poutě (to znamená kolotoče, putování na svaté místo i jídlo připravované o poutích).

Jedná se o motivaci slovní a názornou.

Materiálně technické informace: Obrázky pro upřesnění pojmu (poutě jako kolotoče, jako putování věřících a jako slavnostní oběd) – tyto obrázky je možné ukázat dětem ve vytištěné podobě nebo jim je promítnout na promítací plátno, pokud je jím prostor vybaven.

Pro činnost je zapotřebí dostatek obrázkových časopisů (vhodné jsou časopisy s tematikou jídla, cestování nebo novinové články o pouti), nůžky a lepidlo (podle počtu účastníků), bílé papíry (vhodné pevnější), pastelky, fixy a tužky (na dokreslení motivů)

Čas na realizaci aktivity 15 – 20 minut

Výchovně vzdělávací cíl: Účastníci si osvojí odlišné pohledy na pojem poutě.

Účastníci rozvinou svou fantazii a schopnost dlouhodobého plánování činnosti.

Průběh činnosti: Děti si z tištěných materiálů vystříhnou motivy, které mají spojené s poutí. Tyto obrázky poté nalepí na papír. Takto vzniklou koláž mohou doplnit vlastními namalovanými motivy.

Závěrečné hodnocení: Na konci činnosti je dobré vytvořit výstavu z vytvořených koláží. Pedagog i děti mají příležitost říci, zda si s poutí spojují právě tento obrázek a co

je na obrázcích zaujalo (pomocí výtvorů druhých si rozšiřují povědomí o odlišném vnímání a názorech). Po aktivitě je také zapotřebí nechat prostor dětem, aby se mohly vyjádřit, jakou část aktivity nejvíce prožívaly a zda se něco nového dozvěděly.

Reflexe: Cílem aktivity bylo, aby si účastníci osvojili odlišné pohledy na pojem poutě. Druhým cílem bylo rozvinout fantazii účastníků a jejich schopnost plánování kroků činnosti vedoucích k výslednému cíli. První z cílů byl naplněn pomocí koláže, kterou děti vytvářely. Díky množství materiálů měl každý z účastníků možnost vytvořit vlastní náhled na pojem poutě. Mladší děti při tvorbě více využívaly možnost dokreslovat nalepené obrázky, a tím více rozvíjely svou fantazii. Starší děti zůstávaly u vystřižených motivů. Při závěrečném hodnocení své výtvořiny okomentovaly a zdůvodnily volbu obrázků. Díky tomu měly děti možnost diskutovat o různorodosti pohledů.

Druhý cíl byl naplněn již v průběhu aktivity. Z počátku měly děti problém orientovat se v množství materiálů, ale brzy každý našel svůj vlastní postup při vytváření koláže (někteří vystřižené motivy rovnou lepili, jiní kompletovali koláž až v poslední fázi práce).

Na konci činnosti proběhlo hodnocení. Účastníci hodnotili aktivitu kladně a byli schopni vysvětlit pojem „poutě“ a různé náhledy na tento termín. Čímž bylo ověřeno naplnění prvního z cílů.

3.3.2 Dušičky

Námět pro činnost: Keltové v dávných dobách věřili, že pouze jeden den v roce nás mohou navštívit naši předkové. Na začátku listopadu se slavil svátek Samhain, během kterého se duše zemřelých vracely na zemi v podobě zvířat, aby se setkaly se členy své rodiny.

Na toto téma navazuje i tvořivá aktivita. Děti mají nejprve za úkol představit si členy své rodiny jako zvířata (charakterové vlastnosti nebo rysy osobnosti). Z těchto zvířat poté sestavují vlastní rodinný strom.

Motivace: „Kdybyste se mohly stát nějakým zvířetem, jaké by to bylo zvíře? A proč právě tohle zvíře? A jaké zvířátko by byla vaše maminka/tatínek/bratříček/sestřička? Pojďme si společně vytvořit váš rodinný strom!“

V rámci motivace si s dětmi budeme povídat o různých zvířatech, a jaké se s nimi mohou pojit vlastnosti (lev – silný, myška – malá atd.).

Jedná se o motivaci převážně slovní.

Materiálně technické informace: Pedagog musí být schopen zvířata, které děti zmíní v jednoduchých rysech namalovat – je zapotřebí tabule nebo předem připravené skici zvířat

Materiál potřebný k samotné tvořivé aktivitě: papíry, pastelky, tužky a fixy.

Čas na realizaci aktivity 15 – 20 minut.

Výchovně vzdělávací cíl: Účastníci jsou schopni vyjádřit rysy osob ve své rodině a přiřadit k nim zvířata na základě společných vlastností.

Účastníci se seznámí s různými typy rodin.

Průběh činnosti: Děti si nejprve zvolí pro každého člena rodiny nějaké zvíře. Poté si na papír nakreslí obrys stromu – obrys listnatého stromu s kmenem. Do kmene nejprve děti nakreslí zvíře, které bude znázorňovat je samotné. Poté budou přikreslovat do koruny další zvířata jako členy své rodiny.

Závěrečné hodnocení: Při hodnocení děti prezentují své výtvary a popisují vlastnosti členů rodiny, na základě kterých se rozhodly pro vyobrazené zvířátko. Při tvorbě výstavy z vytvořených rodokmenů můžeme s dětmi mluvit o tom, jak se jednotlivé rodiny liší, jsou menší nebo větší rodiny. Děti také mohou ohodnotit, jak se jednotlivá zvířata k členům rodiny hodí. Na konci je vyhrazen prostor pro zhodnocení průběhu činnosti dětmi a zopakování informací o dané tradici.

3.3.3 Vánoce

Námět pro činnost Vánoce jsou svátky radosti a očekávání. V dnešní době jsou tyto svátky spojovány především s dárky, ale nebývalo to tak vždy, i dnes jsou vánoční svátky spojovány s mnoha tradicemi. Jedná se především o jedny z nejznámějších křesťanských svátků. V tomto období oslavují křesťané narození Ježíše.

Dárky dělají druhým radost, a proto děti vytvoří za pomoci barev na textil originální tričko.

Motivace: „Každý má rád dárky! Je radost dárky dostávat, ale také dávat druhým! Jaký byste rády dostaly dárek? A co myslíte, že by se líbilo vaší mamince/tatínkovi?“

Víte, že největší radost udělá dárek vyrobený, protože je od srdce? Pojďme si spolu vyrobit originální dárek, který určitě někomu udělá velkou radost.“

Motivace probíhá metodou slovní a názornou (dětem je předveden výsledný produkt).

Materiálně technické informace: Při této aktivitě je potřeba dbát zvýšené opatrnosti, protože barvy na textil jsou těžko omyvatelné a z oblečení se nedají vyprat. Proto je zapotřebí tomu přizpůsobit prostředí, ve kterém je aktivita realizována.

Pro dokreslení vánoční atmosféry může pedagog pustit dětem koledy pro zpříjemnění činnosti.

Materiál pro průběh činnosti: bílé tričko, čtvrtky, barvy na textil, houbičky na nádobí, kolíčky na prádlo, karton, lepicí páska.

Čas na realizaci aktivity 15 – 20 minut.

Výchovně vzdělávací cíl: Účastníci si uvědomí symboliku vánočních dárků.

Účastníci se naučí pracovat s barvami na textil. (dodržovat bezpečnostní pravidla).

Průběh činnosti: Každé z dětí si přinese své vlastní bílé tričko. Mezi přední a zadní stranu trika je potřeba vložit karton aby se barevný motiv neobtiskl na zadní stranu. Každé dítě si vybere šablonu, kterou si chce na tričko otisknout. Tento motiv si nejprve podle šablony překreslí na bílou čtvrtku a poté vystříhne. Pomocí lepicí pásky si dítě připevní šablonu na přední stranu bílého trička. Houbičku na nádobí nastříháme na menší kousky a připevníme na ni kolíčky na prádlo, aby lépe držela. Tyto houbičky děti namáčejí do barev na textil a přitiskávají je na šablonu. Dokončené triko je potřeba nechat dobře uschnout.

Závěrečné hodnocení: Během činnosti hodnotí pedagog nejen vytvořená trička, ale také to jak děti dokážou opatrně pracovat s barvami na textil (minimalizace škod na oblečení). Na konci činnosti děti prezentují své výtvary a vysvětlí pro koho je dárek určen a proč by se právě zvolený motiv líbil nejvíc. Děti mohou hodnotit výtvary ostatních nejen na základě estetického dojmu, ale také na základě důvodu k výrobě dárku (např. „je hezké, že jsi vyrobil dárek pro dědečka, na kterého se těšíš“).

V rámci závěrečného hodnocení připomene pedagog, že i když je dárek vyroben udělá mnohdy větší radost nežli dárek koupený.

3.3.4 Silvestr a Nový rok

Námět pro činnost: Konec roku je ve světě slaven v různé dny. Takže například v Číně je Nový rok oslavován až dvacátého pátého ledna. Jedna věc se ale neliší. Konec roku doprovází hlasité oslavy a čas trávený s přáteli a rodinou. Lidé v tomto období oslavují odchod starého roku a těší se na rok nový a s ním spojené nové začátky. Oslavy jsou často velmi radostné, hlučné a doprovázené barevnými ohňostroji.

Aktivita spojená s oslavou nového roku je výroba domácího papíru. Právě na tomto příkladu můžeme dětem ukázat princip recyklace a hlavně myšlenku toho, že i ze staré věci může vzniknout něco nového a krásného.

Motivace: „I ze starého papíru můžeme vyrobit krásný nový papír. Pojdme společně vyrobit originální přáníčka k novému roku!“

Motivace probíhá slovní formou.

Materiálně technické informace: Při této tvořivé činnosti se hodně pracuje s vodou, proto je nutné tomu uzpůsobit pracovní prostředí i oblečení účastníků. Také je potřeba vyhradit prostor, kde může papír pořádně vyschnout.

Materiál k činnosti: Misky s vodou, staré noviny, potravinářské barvivo, třpytky, pevná podložka, váleček.

Čas na realizaci aktivity 10 – 15 minut.

Výchovně vzdělávací cíl: Účastníci se seznámí s pojmem recyklace a myšlenkou využitelnosti starých věcí k výrobě něčeho nového.

Průběh činnosti: Děti si natrhají staré noviny na drobné kousky. Takto zpracovaný papír poté namočí v teplé vodě a nechají pořádně nasáknout. Papír rozmělní na kaši a z této hmoty vymačkají přebytečnou vodu. Kaši poté mohou obarvit potravinářským barvivem a přidat třpytky. Tuto hmotu poté rozloží na pevnou podložku a pro hladší povrch přejedou válečkem. Takto zpracovaný papír se nechá v teplém prostředí vyschnout

Závěrečné hodnocení: Během závěrečného hodnocení děti hodnotí především, jak jim byla činnost příjemná (práce s papírovou kaší). V rámci hodnocení mohou účastníci

rozebrat, zda a jakým způsobem recyklují. A jestli již vyráběli něco z použitých materiálů. S ohledem na délku schnutí papíru není hned možné na vyrobený papír psát. Přesto děti mohou říct, jaké předsevzetí by chtěly na přání k novému roku napsat a co by rádi v novém roce změnili.

3.3.5 Hromnice

Námět pro činnost: Podle tradic na Hromnice si dávali lidé posvětit v kostele svíčky, které je měly chránit před zlem a neštěstím. Lidé věří v různé symboly a jedním z takových symbolů je právě oheň a světlo, které má schopnost zahnat děsivou tmou.

Činnost spojená s touto tradicí je zaměřena právě na výrobu svíčky, která bude zahánět tmou a přinášet světlo.

Motivace: „Děti, už jste se někdy bály tmy? Co vám nahání strach? I obyčejné světlo svíčky vás může ochránit před zlem!“

Motivace probíhá formou rozhovorů s dětmi o jejich strachu, a názornou ukázkou výsledného produktu.

Materiálně technické informace: Při výrobě svíčky je potřeba dětem zdůraznit, že ji nesmějí zapalovat bez přítomnosti dospělých.

Materiál potřebný k činnosti: silnější bílá svíčka, barevné papíry, noviny, lepidlo.

Čas na realizaci aktivity 10 – 15 minut.

Výchovně vzdělávací cíl: Účastníci se naučí pracovat se svým strachem za pomoci výroby „ochranného prostředku“.

Průběh činnosti: Každé z dětí dostane svou bílou svíčku. Pomocí vytrhávání barevného papíru a novin si každé dítě podle své fantazie vyzdobí vlastní svíčku. Děti mohou při zdobení kombinovat barevný papír a texty z novinových článků.

Závěrečné hodnocení: Během činnosti pedagog průběžně hodnotí postup a originalitu při zdobení svíčky. Při společném závěrečném hodnocení mohou děti ohodnotit vzhled vyrobených svíček i jejich schopnost ochránit je před zlými silami a strachem z nich.

Reflexe: Cílem tvořivé aktivity bylo naučit pracovat děti s jejich strachem pomocí výroby ochranného prostředku. Na začátku aktivity jsme s dětmi prodiskutovaly jejich strachy a především jak takové ochranné hromniční svíčky fungují. Díky tomu, že si

děti mohly vyzdobit své svíčky podle vlastní fantazie, promítaly do nich i své představy, jak by svíčka měla správně vypadat, aby je dokázala ochránit. Především mladší z dětí byly schopny přijmout myšlenku, že světlo svíčky může zahnat v noci zlé síly a ochránit je. Starší děti zaujal více fakt, že svíčka může získat „zvláštní schopnosti“ pokud je vysvěcena v kostele. Bohužel se již nepodařilo zorganizovat výlet do místního kostela za účelem svěcení vyrobených svíček.

Aktivita byla připravena pro práci s mladšími dětmi, které jsou schopny více projektovat svůj strach do ochranných prostředků. S ohledem na větší věkovou různorodost skupiny byl cíl splněn pouze částečně.

3.3.6 Masopust

Námět pro činnost: Při oslavách masopustu často procházejí veselé průvody plné barevných masek. Pro účastníky těchto oslav je to příležitost k bujarým radovánkám a v rámci role, která k maskám neodmyslitelně patří, se mohou vydávat za někoho jiného.

Při masopustu si lidé zakrývají obličej maskami a mají tak příležitost se na chvíli stát někým jiným.

Motivace: „Děti, chtěly jste být někdy někým nebo něčím jiným? Teď máte příležitost!“

V rámci motivace je dobré dětem ukázat, jak mohou karnevalové masky vypadat. Pedagog k tomu může využít obrázků nebo nějakou masku přinést na ukázkou.

Motivace slovní a názorná.

Materiálně technické informace: Při aktivitě se pracuje se sádrovými obvazy a vodou. Proto je důležité zajistit dobře omyvatelnou pracovní plochu a upozornit účastníky na nutnost oblečení, které se může zašpinit.

Materiál potřebný k aktivitě: indulona, nebo jiný mastný krém na obličej, sádrové obvazy, misky s vodou, nůžky, temperové barvy, štětce, stužky, papírové utěrky.

Čas na průběh aktivity 20 – 25 minut.

Výchovně vzdělávací cíl: Účastníci se naučí spolupracovat ve dvojicích.

Účastníci si mezi sebou prohloubí vzájemnou důvěru.

Průběh činnosti: Děti se rozdělí do dvojic. Jeden z dvojice si nejprve obličej důkladně namaže krémem, je potřeba vytvořit na obličejí pořádnou vrstvu. Poté si děti zakryjí oči a obočí kouskem papírové utěrky. Druhý z dvojice poté nastříhá kousky sádrového obvazu. Tyto kousky nejprve namočí do misky s vodou a poté je bude přikládat na kamarádův obličej. Tímto postupem vytvoří na obličejí toho druhého masku. Po zaschnutí se maska z obličejí sundá a nechá ještě pořádně vyschnout. Poté si ve dvojici role vymění. Po vyschnutí masek si je děti ještě s pomocí nůžek upraví a vytvoří si do nich po stranách dírky na stužku. Děti si také mohou masky pomocí temperových barev dozdobit.

Závěrečné hodnocení: Při závěrečném hodnocení zhodnotí pedagog propracovanost výtvorů i jejich originalitu. Děti by měly svůj výrobek okomentovat (co by měla maska vyjadřovat, proč zvolily takové barvy atd.). Hodnocení by mělo zahrnout také otázky na pocity dětí, kdy měly zavřené oči a někdo jiný jim na obličejí vytvářel masku. Důležité je této fázi hodnocení věnovat dostatek času, aby měly děti možnost vyjádřit své případné obavy při tvorbě masky.

3.3.7 Velikonoce

Námět pro činnost: Velikonoce jsou jedny z nejdůležitějších křesťanských svátků. V tento čas vzpomínají věřící na smrt a vzkříšení Krista. I přesto že se v tomto období dodržují především zvyky a tradice spojené s křesťanstvím, můžeme i během těchto svátků najít mnoho odkazů na staré pohanské doby. V předkřesťanské době byly Velikonoce slaveny jako svátky jara a dodnes patří k těmto svátkům typické symboly jara.

Jedním ze symbolů je například kraslice. Vajíčko symbolizuje počátek nového života a lidé ho zdobí mnoha různými způsoby.

A právě s kraslicemi je spojena tvořivá aktivita. Vajíčka jsou křehká a obzvláště mladší děti je při zdobení často rozbijí, proto je v tomto případě zvolena jednodušší varianta, která přesto vytváří krásnou jarní atmosféru.

Motivace: „Jaké symboly patří k Velikonocům? K Velikonocům také patří zdobení vajíček. Pojdme si společně ozdobit vajíčko, které se nedá rozbít!“

Motivace probíhá pomocí dialogu s dětmi a pomocí názorné ukázky výsledného produktu.

Materiálně technické informace: Děti nemají ještě tolik síly a vystřihování z kartonu je obtížné. Proto je dobré mít kartonová vajíčka předem připravená.

Materiál potřebný k aktivitě: Kartonová vajíčka, barevné bavlnky, temperové barvy, štětce, nůžky, provázek, lepidlo, barevné papíry, šablony květin a motýlů.

Čas na aktivitu 10 – 15 minut.

Výchovně vzdělávací cíl: Účastníci porozumí významu velikonočních symbolů.

Průběh činnosti: Nejprve se děti seznámí se symboly velikonoce a významem barev. Díky tomu mohou při výzdobě vajíčka používat specifické barvy bavlnek. Děti si nůžkami vytvoří krátké zářezy do okrajů vajíčka (asi dva centimetry od sebe). Poté si mohou temperovými barvami vajíčko vymalovat. Když vajíčko uschne, přilepí jeden konec bavlnky na vajíčko a bavlnku budou omotávat kolem kraslice skrz vytvořené zářezy. Po dokončení mohou kraslici dozdobit květy a motýly z barevného papíru.

Závěrečné hodnocení: Hodnocení této aktivity se zaměřuje nejen na vzniklé výrobky a jejich vizualizaci, ale také na velikonoční svátky. Děti mohou během hodnocení vyjmenovávat velikonoční symboly, a co tyto symboly znamenají.

3.3.8 Vynášení Morany

Námět pro činnost: Brzy budeme moci v přírodě pozorovat změny ročních období. I přesto, že je počasí nestálé, brzy začne být čím dál tepleji, začnou se prodlužovat dny a vše bude kvést. V období končící zimy se v lidové tradici udržuje zvyk vynášení Morany, díky čemu mají lidé možnost rozloučit se s končící zimou.

Motivace: „Abychom ukončili vládu paní zimy Morany, odneseme ji pryč a utopíme.“

Motivace slovní formou.

Materiálně technické informace: Před začátkem aktivity je potřebné s dětmi vymyslet, jaké jsou symboly zimy. Zvolené symboly si poté děti vyrobí (vločku vystřihají z papíru, sněhuláka vytvoří ze zmačkaných novin, stromek vyrobí z kartonu, nebo mohou symboly nakreslit).

Materiál potřebný na aktivitu: silnější klacík nebo kousek prkna, barevné papíry, noviny, pastelky, krabičky od zápalek, lepidlo, tavná pistole, nůžky.

Čas na průběh aktivity 10 – 15 minut (na tvorbu symbolů).

Následně jdou děti se svými výtvary na procházku nejlépe k řece nebo potoku, kam vyrobenou „Moranu“ vhodí.

Výchovně vzdělávací cíl: Děti si zapamatují krátkou básničku na téma Vynášení Morany.

Účastníci budou částečně participovat na přípravě a náplni aktivity.

Průběh činnosti: Nejprve si děti určí, jaké jsou symboly zimy (pedagog by měl být schopen tyto symboly s dětmi vytvořit).

Vločka: Bílý čtvercový papír přeložíme na poloviny a postup opakujeme, dokud nám nevznikne menší trojúhelník. Děti poté nůžkami vystříhají dle vlastní představivosti. Po rozevření vznikne vločka. Je dobré připravit pár typů na různé druhy vloček a tím i malou „náповědu“ jak taková vločka může vypadat.

Symbol sněhuláka je snadné vyrobit za pomoci novin. Stránku z novin zmačkáme do tvaru koule a za pomoci tavné pistole přilepíme druhou takto vyrobenou kouli. Sněhuláka je možné dozdobit za pomoci lepidla a barevného papíru.

Symbol dárku jsme vyráběli z krabiček od zápalek. Ty jsme vyzdobili barevnými papíry a pomalovali pastelkami.

Všechny symboly poté děti připevní ke svému kousku dřeva. Tento výtvar bude symbolizovat Moranu, děti poté na výletě vhodí svou Moranu do vody, odříkají naučenou básničku a musí rychle utíkat na předem smluvené místo. Podle pověr ten kdo zůstane poslední, brzy zemře.

Závěrečné hodnocení: Hodnocení je zaměřeno na průběh aktivity a jejích jednotlivých částí. V této aktivitě je důležitý spíše průběh činnosti nežli výsledný produkt. Proto je důležité do hodnocení zahrnout i to, jak se děti cítily, když musely samy vybrat symboly, které vyrobí.

Do hodnocení můžeme také zahrnout hodnocení „výletu“. Tedy části, kdy děti hodí své výtvary do vody, aby utopily zimu.

Reflexe: Cíle k této aktivitě byly dva. První z nich byla částečná participace dětí na náplni aktivity. Dětem bylo umožněno, aby si samy zvolily, jaké symboly zimy chtějí vyrábět. Díky různorodé skupině se na rozhodování podílely především starší děti, musela jsem tedy mírně zasáhnout, aby prostor pro názor získaly i děti mladší. Nakonec se skupině podařilo shodnout na výsledných symbolech a děti dokonce spolupracovaly

při jejich tvorbě. Během závěrečného hodnocení děti většinou kladně hodnotily možnost rozhodnout o symbolech a často to byla jejich první zkušenost s participací na náplni aktivity.

Druhým cílem činnosti bylo naučit děti básničku o Moraně. Tuto básničku měly v pracovních listech, proto jsme si ji nejprve společně přečetli. Při tvorbě symbolů zimy jsme si s dětmi průběžně básničku přeříkávali. Na závěr výletu děti básničku společně odrecitovaly při vhadzování Morany do vody. Tímto bylo ověřeno splnění druhého cíle.

3.3.9 Den dětí

Námět pro činnost Den dětí je svátkem, který patří jen dětem. Původní myšlenka tohoto dne byla upozornit na nutnost dodržování práv dětí po celém světě. Každé dítě by mělo mít možnost být šťastné a užívat si svého dětství. U nás je tento den především ve znamení her, soutěží a odměn pro děti. A to ty malé a někdy i ty velké. Součástí oslav tohoto svátku jsou i hry a soutěže.

Motivace: „Dnes uspořádáme velké závody a vítěz získá sladkou odměnu! A za závodníky si vybereme myši, tyto myšky jsou ale dokonale cvičené a vždy vás poslechnou.“

Motivace slovní i motivace na základě odměny.

Materiálně technické informace: Při práci se samotvrdnoucí hmotou je potřeba pracovat rychle. Proto dáme dětem na práci vždy jen část hmoty, aby neztvrdla všechna.

Materiál potřebný k činnosti: samotvrdnoucí modelovací hmota, provázek, párátko, tavná pistole, kousky dřeva, korálky, temperové barvy, karton, bonbóny na odměny

Čas na aktivitu 20 - 25 minut.

Výchovně vzdělávací cíl: Účastníci dodržují stanovená pravidla soutěže.

Účastníci dokážou podporovat druhé v průběhu soutěže.

Průběh činnosti: Každé z dětí si může vyrobit vlastní myšku. Nejprve je potřeba vytvarovat ze samotvrdnoucí hmoty tělo myšky. Myška bude mít tvar kapky. Do připraveného tělíčka vytvoříme zářezy a do nich přilepíme vyrobené uši, také vyrobené ze samotvrdnoucí hmoty. Dvěma párátky propíchneme příčně tělo myši, na tyto párátko poté přilepíme korálky jako kolečka. Poté takto připravenou myšku necháme uschnout. Tělo myšky nabarvíme a namalujeme oči. Kousek provázku

přilepíme jako ocásek, na druhý konec myši přilepíme asi deset centimetrů dlouhý provázek. Na druhý konec provázky připevníme dřívko. Namotáváním provázku na tyčku se bude myš pohybovat. V čase kdy je potřeba počkat, až myšky uschnou, můžou děti vyrobit závodní dráhu z kartonu a vyzdobit ji barvami.

Nakonec závodní myšky postavíme na start připravené dráhy a závody mohou začít. Vyhrává závodník, který jako první namotá celý provázek na dřívko. Nemohou samozřejmě závodit všechny děti najednou, proto je dobré předem vytvořit závodní týmy. Během jednotlivých kol mohou ostatní děti závodníkům fandit.

Závěrečné hodnocení: V rámci závěrečného hodnocení je dobré s ohledem na druh činnosti udělit odměny. Není nutné odměňovat jen vítězné závodníky. Děti také mohou hlasovat pro nejhezčí myšku, nebo nejoriginálnější vzhled. Během vyhlášení výsledků by neměl pedagog zapomínat ocenit i ty méně zdatné. Smyslem tradice dne dětí je zajistit celosvětově dětská práva a dopřát jim šťastné dětství. A i malá odměna nebo pochvala od kamarádů může dětem pomoci.

3.3.10 Dožínky

Námět pro činnost Jako oslava ukončení sklizně se z obilí a květů plete dožínkový věnec, který se poté slavnostně předává hospodáři. A po tomto oficiálním předání začínají oslavy plné tance a hudby. Dožínkový věnec je symbolem ukončení sklizně obilí a důvodem k oslavám.

Motivace: „Věnec z kvítí se pletl na oslavu konce sklizně. My si takový věnec vyrobíme na oslavu konce školního roku.“

Motivace slovní a během roku průběžná motivace ke sběru květin.

Materiálně technické informace: V průběhu roku při procházkách v přírodě děti sbírají květy, které si poté ve třídě suší. Nebo si děti mohou nasbírat květy čerstvé před aktivitou.

Materiál potřebný k činnosti: usušené lisované květy, bílá čtvrtka, tužka, pastelky, nůžky, lepidlo.

Čas na průběh činnosti 10 – 15 minut.

Výchovně vzdělávací cíl: Účastníci si budou více všimnout okolní přírody při sběru květin.

Průběh činnosti: K aktivitě si děti na připravenou čtvrtku předkreslí obrys věnce, který poté vystříhnou. Věncem nejprve vymalují žlutě, aby připomínal barvu obilí. A poté na něj namalují barevné kvítky. Nakonec si věncem ozdobí pomocí usušených barevných květin.

Závěrečné hodnocení: Při závěrečném hodnocení hodnotí pedagog nejen výsledný produkt, ale také celoroční práci dětí při sběru květin a jejich sušení. Děti také mají prostor k vyjádření názoru na realizovanou aktivitu, ale také na hodnocení jednotlivých výletů do přírody. Je dobré děti podpořit i dodatečnými otázkami (třeba otázka, zda sbírají květiny i při procházkách s rodiči).

IV. Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo popsat některé z tradic, které jsou u nás dodržovány. Vytyčený cíl byl splněn v rámci teoretické části, ve které bylo popsáno deset tradic včetně jejich historického kontextu a symboliky. Součástí tohoto cíle bylo i přiblížení tradic dětem mladšího školního věku. Za tímto účelem byly v rámci teoretické části práce vytvořeny tvořivé aktivity, které mají za úkol děti s tradicemi seznámit.

Pro dosažení těchto cílů bylo nutné nejprve vymezit pojmy, které s tématem tradic a volného času dětí mladšího školního věku souvisí. Vymezení těchto pojmů je důležité pro pochopení smyslu celé práce, stejně jako pro pochopení a správné využití tvořivých činností při práci s dětmi. Pro práci pedagogů volného času je také nezbytné orientovat se v pojmech spojených s tradicemi a převážně pak v charakteristice jednotlivých tradic. Proto byla výrazná část teorie věnována popisu jednotlivých tradic a to nejen z hlediska jejich průběhu, ale také z hlediska historického kontextu a symboliky zvyků.

V rámci praktické části bylo definováno několik cílů. Mezi obecné cíle byl zařazen cíl rozvíjet jemnou motoriku a smyslové vnímání. Tyto cíle úzce souvisely s tvořivou náplní jednotlivých činností. Dalšími cíli bylo seznámení se s tradicemi a osvojení si hodnot a myšlenek v tradičních aktivitách obsažených. Při realizaci těchto cílů byly vytvořeny pracovní listy, které měly pomoci dětem orientovat se v tradicích a informacích o nich. Pro pedagogy, kteří budou tvořivé činnosti na téma tradic realizovat, byly vytvořeny metodické pokyny s jasně definovanými kategoriemi. V rámci těchto kategorií je vždy vymezen námět činnosti, motivace, která je důležitá pro zaujetí dětí, potřebný materiál, dílčí cíle, samotný průběh činnosti a náplň hodnocení.

Jako součást praktické části a v ní obsažené přípravy tvořivých činností byly tři z popsaných aktivit realizovány. Aktivity byly připraveny pro děti ve školní družině. Jedna z aktivit měla být realizována s dětmi od šesti do sedmi let. Druhá aktivita byla připravena pro děti starší, konkrétněji ve věku od osmi do devíti let. Třetí aktivita byla koncipována pro větší skupinu dětí ve věku od šesti do devíti let. Bohužel s ohledem na předčasné uzavření škol a školských zařízení, z důvodu vládou nařízených karanténních opatření k nákaze COVID – 19, nebylo možné aktivity ve školní družině realizovat. Z tohoto důvodu byly aktivity realizovány v rámci volného času pětičlenné skupiny dětí

ve věku od devíti do dvanácti let. I přes tyto komplikace, se podařilo zvolené aktivity úspěšně realizovat v průběhu dubna roku 2020.

Při aktivitě týkající se Hromnic nenastala žádná výrazná komplikace i přesto, že aktivita byla připravena pro děti mladšího věku. Jediná nesrovnalost s původní náplní činnosti se projevila v čase, který byl na aktivitu vyhrazen. Děti ve skupině zvládly hromniční svíčky rychle vyzdobit a ani s trháním papíru na místo jeho stříhání nebyl sebemenší problém. Při aktivitě na téma poutě, určené pro starší děti, se skupina nejprve obtížněji orientovala v množství materiálů, ze kterých měly možnost čerpat. Rychle však vytvořily vlastní systém vyhledávání obrázků a při tvorbě koláže výrazně spolupracovaly. Zajímavá byla skutečnost, že mladší děti výrazně raději dokreslovaly do koláže vlastní obrázky a motivy. Součástí třetí aktivity, týkající se tradice vynášení Morany, byl také krátký výlet k místnímu potoku. Tato aktivita měla ve skupině největší úspěch a děti si byly schopné právě z této tradice zapamatovat nejvíce informací, a to včetně básničky, kterou odříkávaly při „topení“ Morany.

I přesto, že hlavně starší děti byly z počátku k aktivitám skeptičtější, pomocí správné motivace se podařilo je pro činnosti nadchnout a tvořivé aktivity si dokázaly naplno užít. Výrazně k tomu přispívala i pozitivní a přátelská atmosféra, která panovala v kolektivu dětí, které se již znají.

Díky tomuto projektu, původně určenému pro školní družinu, jsem získala nové zkušenosti s prací s dětmi. Především se mi podařilo lépe reagovat na individuální potřeby jednotlivých účastníků s ohledem na nižší počet dětí ve skupině.

Cílem této práce bylo popsat tradice a pomocí tvořivých činností tyto tradice přiblížit dětem mladšího školního věku. I přesto, že se mi nepodařilo pracovat s dětmi od šesti let, měla jsem možnost aktivity vyzkoušet. A na základě těchto zkušeností mohu říci, že cíl práce byl splněn.

Seznam literatury

1. ANDRES KŮS, Miroslav. *STARÁ ŠUMAVA: Dušičky*, [online] citováno [26. 3. 2020], dostupné z: <http://zakrasnejsivimperk.cz/?p=113937>
2. ASSMANN, Jan. *Kultura a paměť: písmo, vzpomínka a politická identita v rozvinutých kulturách starověku*. Praha: Prostor, 2001. Obzor (Prostor). ISBN 80-7260-051-6.
3. BEAN, Reynold. *Jak rozvíjet tvořivost dítěte*. Čes. vyd. Praha: Portál, 1995. Rádcí pro rodiče a vychovatele. ISBN 80-7178-035-9.
4. BERGER, Peter L. a Thomas LUCKMANN. *Sociální konstrukce reality: pojednání o sociologii vědění*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1999. ISBN 80-85959-46-1.
5. BESTAJOVSKÝ, Martin, *Poutě* [online]. České tradice, 2019 [cit. 25. 2. 2020]. Dostupné z: <https://cesketradice.cz/poute/>
6. Epidemie koronaviru, Vládní opatření. [online] Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/epidemie-koronaviru/>
7. ETTLEROVÁ, Magdalena. *Role a význam tradic v životním způsobu*. Praha, 2006. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta. Vedoucí práce PhDr. Jana Duffková, CSc.
8. FICHNOVÁ, Katarína a Eva SZOBIOVÁ. *Rozvoj tvořivosti a klíčových kompetencí dětí: náměty k RVP pro předškolní vzdělávání*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-323-9.
9. HELUS, Zdeněk, JEDLIČKA, Richard, ed. *Teorie výchovy - tradice, současnost, perspektivy*. V Praze: Karolinum, 2014. ISBN 978-80-246-2412-9.
10. HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5.
11. JANOVEC, Ladislav. *Český rok: včera a dnes*. Ilustroval Martin IZÁK, ilustroval Lenka IZÁKOVÁ. Říčany: Sun, 2018. ISBN 978-80-7567-306-0.
12. KELLER, Jan. *Úvod do sociologie*. 5. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2004. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-86429-39-3.

13. *Kronika: Kronika obce Radošovice a obcí okolních*. Radošovice, 2019 [cit. 26. 4. 2020]
14. LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. Praha: Grada, 1998. Psyché (Grada). ISBN 80-7169-195-x.
15. LORENZ, Konrad. *Osm smrtelných hříchů*. Praha: Academia, 2000. Reprint. ISBN 80-200-0842-x.
16. MATĚJČEK, Zdeněk. *Rodiče a děti*. Třetí, upravené vydání (ve Vyšehradu první). Praha: Vyšehrad, 2017. ISBN 978-80-7429-797-7.
17. *Mezinárodní den dětí*[online] 2011, citováno [16. 3. 2020] Dostupné z: <https://icv.vlada.cz/cz/tema/mezinarodni-den-deti-72203/tmplid-560/>
18. NAKONEČNÝ, Milan. *Psychologie osobnosti*. Praha: Academia, 1995. ISBN 80-200-0525-0.
19. Naše tradice, *Silvestr a Nový rok*[seriál] Režie O. Kallus. Česko, 2014. Online dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10519120758-nase-tradice/212562260400006-silvestr-a-novy-rok/>
20. Naše tradice, *Vinobraní* [seriál] Režie O. Kallus. Česko, 2014. Online dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10519120758-nase-tradice/212562260400021-vinobrani/>
21. *O statečném kováři* [film] Režie Petr ŠVÉDA, Československo, 1983
22. *Ottův slovník naučný*. Dvacátý pátý díl. Praha: J. Otto, 1906. Str. 625–626
23. PÁSKOVÁ, M., ZELENKA, J. *Výkladový slovník cestovního ruchu*. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2002. s. 573 ISBN 80-726-8204-0
24. PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času*. Vyd. 3., aktualiz. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-711-6.
25. PETROVÁ, Alexandra. *Tvořivost v teorii a praxi: (učební texty)*. Praha: Vodnář, 1999. ISBN 80-86226-05-0.
26. PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 7., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0403-9.
27. PŘÁNÍ PŘÁNÍČKA, *Básničky ke dni dětí*[online] citováno [26. 3. 2020], dostupné z:<https://www.prani-pranicka.cz/basnicky-ke-dni-deti/>

28. SHILS, Edward. *Tradition*. Chicago: The University of Chicago Press, 1981. ISBN 978-0-226-75326-3.
29. SLAVÍK, J. *Hodnocení v současné škole*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-262-9.
30. SLAVÍK, J. *Kapitoly z výtvarné výchovy I. (zkušenost, dialog, koncept)*. Praha: Pražské centrum vzdělávání pedagogických pracovníků, Katedra výtvarné výchovy pedagogické fakulty UK v Praze, 1993.
31. SLAVÍK, J. *Kapitoly z výtvarné výchovy II. (zkušenost, dialog, koncept)*. Praha: Pražské centrum vzdělávání pedagogických pracovníků, Katedra výtvarné výchovy pedagogické fakulty UK v Praze, 1994.
32. SOKOL, Jan. *Čas a rytmus*. 2., rozš. vyd. Praha: Oikoymenh, 2004. Oikúmené (OIKOYMENH). ISBN 80-7298-123-4.
33. ŠOTTNEROVÁ, Dagmar. *Lidové tradice: původ lidových tradic, zvyky, pověry, pranostiky, říkadla a hry*. Olomouc: Rubico, 2009. ISBN 978-80-7346-096-9.
34. TOUFAR, Pavel. *Český rok na vsi a ve městě: [české a moravské zvyky, svátky, tradice, pověry, pranostiky, zábava, radost z vaření a jídla, tajemné příběhy a dávné legendy]*. Třebíč: Akcent, 2004. ISBN 80-7268-277-6.
35. TOUFAR, Pavel. *Český rok na vsi a ve městě: [české a moravské zvyky, svátky, tradice, pověry, pranostiky, zábava, radost z vaření a jídla, tajemné příběhy a dávné legendy]*. Třebíč: Akcent, 2004. ISBN 80-7268-276-8.
36. UŽDIL, Jaromír. *Čáry, klikyháky, paňáci a auta: výtvarný projev a psychický život dítěte*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-599-7.
37. VÁŽANSKÝ, Mojmír a Vladimír SMĚKAL. *Základy pedagogiky volného času*. Brno: Paido, 1995. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-901737-9-9.
38. VODÁKOVÁ, Alena. Zvyk [online]. Sociologická encyklopedie, 2017 [cit. 5. 4. 2020]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Zvyk>
39. VONDRUŠKA, Vlastimil. *Církevní rok a lidové obyčeje aneb kalendárium světců a světic, mučedníků a mučednic, pojednávající o víře českého lidu k nim, jakož i o liturgii katolické*. Ilustroval František SKÁLA. České Budějovice: Dona, 1991. ISBN 8085463-03-2.
40. VONDRUŠKOVÁ, Alena. *České zvyky a obyčeje*. Ilustroval Kamila SKOPOVÁ. Praha: Albatros, 2004. Oko (Albatros). ISBN 80-00-01356-8.

Seznam příloh

Příloha I.	POUŤ A POSVÍCENÍ	59
Příloha II.	DUŠIČKY	60
Příloha III.	VÁNOCE	61
Příloha IV.	SILVESTR A NOVÝ ROK	62
Příloha V.	HROMNICE	63
Příloha VI.	MASOPUST	64
Příloha VII.	VELIKONOCE	65
Příloha VIII.	VYNÁŠENÍ MORANY	66
Příloha IX.	DEN DĚTÍ	67
Příloha X.	DOŽÍNKY	68

Seznam obrázků

Obrázek 1:	Pouť	59
Obrázek 2:	Dušičky	60
Obrázek 8:	Vánoce	61
Obrázek 9:	Nový rok	62
Obrázek 10:	Hromnice	63
Obrázek 11:	Masopust	64
Obrázek 12:	Velikonoce	65
Obrázek 13:	Morana	66
Obrázek 16:	Den dětí	67
Obrázek 18:	Dožínky	68

Přílohy

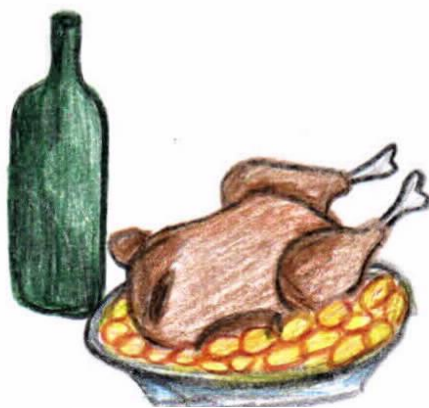
Příloha I. POUŤ A POSVÍCENÍ

Pouť má v dnešní době více významů. Pouť můžeme vidět jako zábavu, **kolotoče** a stánky.

Poutí je také označené **putování** na místo nějakého zázraku. Nebo na místo, které je spojené s nějakým církevním svatým.

V době poutí a posvícení se také schází celá rodina k slavnostnímu **jídlu**. Nejčastěji se připravují slavnostní jídla jako například posvícenské koláče, hnětynky nebo husa s knedlíkem a zelím.

**Raduj se, kmotře
budeme veselí,
bude u nás posvícení,
dá Bůh v neděli.
vola už jsme zabili,
prasata jsme pobili,
čtyři husy náležitě
jsme ukrmili.⁸¹**

Obrázek 1: Pouť

---

⁸¹TOUFAR, Pavel. *Český rok na vsi a ve městě: [české a moravské zvyky, svátky, tradice, pověry, pranostiky, zábava, radost z vaření a jídla, tajemné příběhy a dávné legendy]*. Str. 33

Příloha II. DUŠIČKY

V tento den vzpomínáme na naše zemřelé. A modlíme se za jejich duše v očistci.

Naši předci věřili, že se **duše** zemřelých mohou v tento jediný den vrátit zpět na zemi ve **zvířecí podobě**.

Na jejich počest a na oslavu jejich návratu se pořádaly velké hostiny a zapalovaly se svíčky, aby duše našly cestu zpět domů.

Dušičky věrný,
nejste všechny stejné.
Některý jste bílý,
některý jste černý.⁸²

Obrázek 2: Dušičky

---

⁸²ANDRES KŮS, Miroslav. *STARÁ ŠUMAVA: Dušičky*, [online] citováno [26. 3. 2020], dostupné z: <http://zakrasnejsivimperk.cz/?p=113937>

Příloha III. VÁNOCE

Vánoce jsou svátky plné očekávání. A to pro děti, které se těší na své **dárky**, i pro věřící, kteří očekávají **narození** Spasitele.

S každým dnem Vánoc je spojeno mnoho tradic. Většina z nich má svůj původ v předkřesťanských dobách, ale některé jsou spojené s křesťanskou vírou. Jedním z křesťanských zvyků jsou například **Jesličky**, jako symbol narození Ježíše. I obdarovávání můžeme považovat za křesťanskou tradici, protože to byli právě tři králové, kteří přinesli k jesličkám dary.

Pohanské zvyky jsou naopak více spojené s **magií**. Například z litého olova se dá věštit **budoucnost**. Dívky dokonce na Vánoce házejí přes rameno střevícem, aby se dozvěděly, zda se toho roku provdají.

**Pojďte chlupci k nám,
koledy vám dám
po jablíčku, po oříšku
oblečem se do kožíšku,
budem zpívati,
koledovati.⁸³**

Obrázek 3: Vánoce

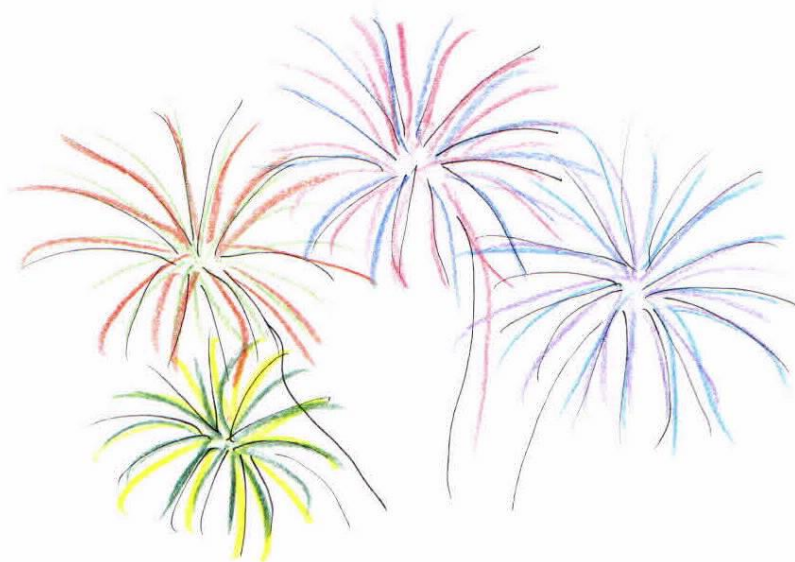
⁸³ŠOTTNEROVÁ, Dagmar. *Lidové tradice: původ lidových tradic, zvyky, pověry, pranostiky, říkadla a hry*. Str. 179

Příloha IV. SILVESTR A NOVÝ ROK

Silvestrovská noc je oslavou konce starého roku a začátku toho nového. Lidé tento čas tráví společně s rodinou nebo přáteli. Pořádají se různé **oslavy** plné hudby, zábavy a ohňostrojů. V tento den vzpomínáme na starý rok, na vše co nám přinesl a doufáme v nové začátky.

V dřívějších dobách každý národ slavil příchod nového roku v jiném období. Se zavedením jednotného kalendáře se termín ustálil na poslední prosincový den. Přesto některé národy i nadále slaví svůj **Nový rok** v jinou dobu nežli mi. Příkladem je Čína, kde slaví Nový rok na konci ledna.

**Nový rok nastává,
všeho dost nám dává.
Dnes i náš hospodář
vyjasní svoji tvář.
I naše paňmáma
směje se od rána.⁸⁴**

Obrázek 4: Nový rok

---

⁸⁴ŠOTTNEROVÁ, Dagmar. *Lidové tradice: původ lidových tradic, zvyky, pověry, pranostiky, říkadla a hry*. Str. 143

Příloha V. HROMNICE

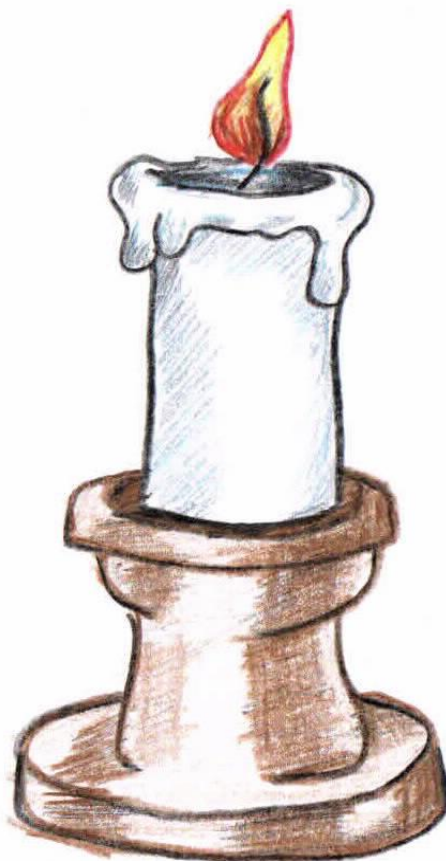
Světlo je symbolem naděje, vítězství nad zlem a ochrany.

Hromnice pochází od slova „hrom“. Lidé se báli bouřek, protože způsobovaly ztráty na životech i majetku. Proti tomuto zlu je měly chránit právě hromniční **svíčky**.

Svíčka byla v kostele pokropena svěcenou vodou. A díky tomu získala moc ochraňovat.

Hoř plamínku, plápolej

temné síly udolej!⁸⁵

Obrázek 5: Hromnice

---

⁸⁵*O statečném kováři* [film] Režie Petr ŠVÉDA, Československo, 1983

Příloha VI. MASOPUST

Masopust je bujarým svátkem plným oslav a maškarních **průvodů**. Lidé se v tyto dny převlékají za různé **masky** a průvodem procházejí obcí. Tyto svátky mají svůj původ v předkřesťanské době, jako svátky končící zimy. Po oslavách masopustu nastává v křesťanství doba **postní**, která trvá až do Velikonoc.

Mezi tradiční masopustní masky patří například medvěd, kobyly nebo Žid.

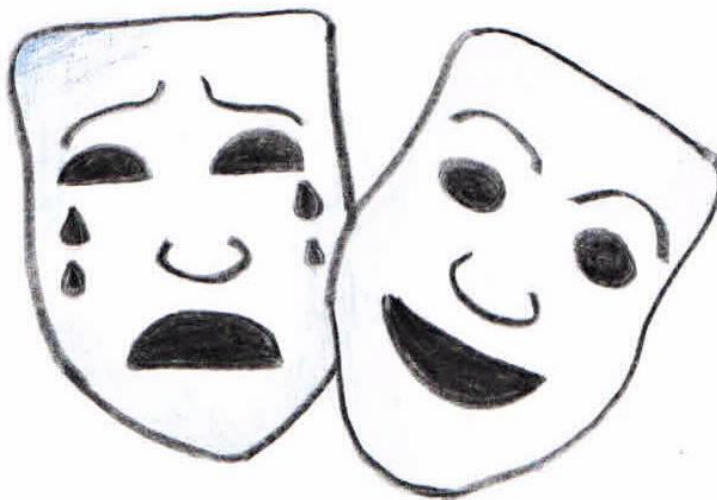
Máme smutek a zármutek,

masopust nám rychle utek:

slepice kdáču,

řezníci pláču,

mají zármutek.⁸⁶

Obrázek 6: Masopust

---

⁸⁶ŠOTTNEROVÁ, Dagmar. *Lidové tradice: původ lidových tradic, zvyky, pověry, pranostiky, říkadla a hry*. Str. 150

Příloha VII. VELIKONOCE

Velikonoce jsou nejdůležitějším církevním svátkem. V tyto dny si křesťané připomínají smrt a z mrtvých vstání **Ježíše**. Ale mnoho tradic spojených s velikonočním obdobím má své kořeny v mnohem starší minulosti. Naši předkové v tomto období slavili především **příchod jara**. Příroda se probouzí, a proto bylo s touto dobou spojeno velké množství magických rituálů.

Mezi křesťanské tradice o Velikonocích patří **řehtání**. Protože zvony odlétají na Zelený čtvrtek do Říma, musí děti místo nich třikrát denně obcházet vesnici a s pomocí řehtaček zvony nahrazují. Za tyto obchůzky samozřejmě získávají odměny. Naopak mezi zvyky, které mají původ v pohanské minulosti, patří zdobení vajíček. Takovýmto obarveným vajíčkům se říká **kraslice**. A barva, kterou jsou vyzdobené, má svou symboliku. Červená znamená život a lásku. Zelená je symbolem přírody a žlutá představuje slunce.

**Hody, hody doprovody,
dejte medu, žádné vody,
nechci vody, dejte medu,
jinak od vás nepojedu.**

**A nakonec tetičko,
dejte pěkný vajíčko⁸⁷**

Obrázek 7: Velikonoce

---

⁸⁷ŠOTTNEROVÁ, Dagmar. *Lidové tradice: původ lidových tradic, zvyky, pověry, pranostiky, říkadla a hry*. Str. 164

Příloha VIII. VYNÁŠENÍ MORANY

Morana je slaměná figurína, která je vynášena za vesnici a vhozena do vody.

Tento zvyk představuje **rozloučení se zimou**, chladem a smrtí. Po odnesení Morany můžeme začít vítat přicházející jaro.

Při vhození Morany do řeky se říká básnička. Po odříkání musejí všichni utíkat co nejrychleji zpět do vsi. Věří se, že kdo zůstane poslední, čeká ho no roka smrt.

**Bud'te, páni, veselí,
na tu Smrtnou neděli:
smrt jsme vám odnesli,
nové líto přinesli.
Vítej, líto líbezné,
obilíčko zelené.⁸⁸**

Obrázek 8: Morana

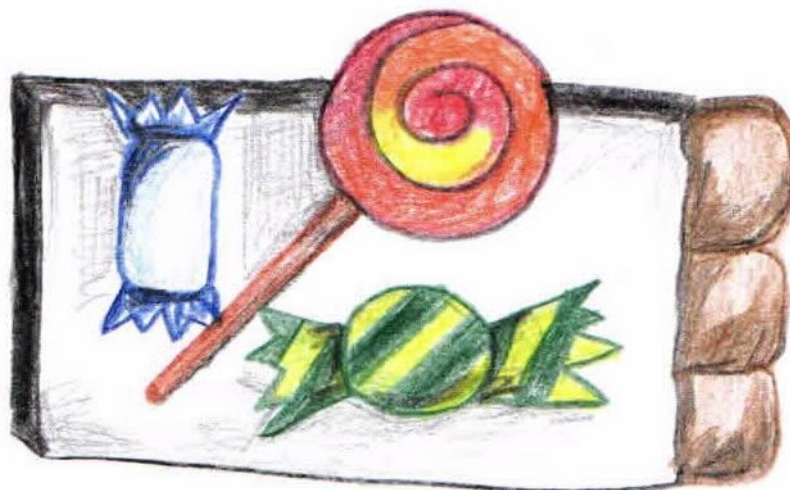
⁸⁸TOUFAR, Pavel. *Český rok na vsi a ve městě: [české a moravské zvyky, svátky, tradice, pověry, pranostiky, zábava, radost z vaření a jídla, tajemné příběhy a dávné legendy]*, str. 82

Příloha IX. DEN DĚTÍ

Mezinárodní svátek dětí je slaven na celém světě. V tento den se vzpomíná na děti a jejich práva, protože každé dítě by mělo prožívat šťastné dětství.

O tomto svátku se všechny pozornost má směřovat na děti, a proto je den věnovaný pořádání různých zábavných **her**, soutěží a **zábavě**. Nesmíme zapomínat ani na **sladké** odměny.

**Tátové a mámy,
pojd'te si hrát s námi!
Dnešek patří nám
dětem a rodinám⁸⁹**

Obrázek 9: Den dětí

---

⁸⁹ PŘÁNÍ PŘÁNÍČKA, *Básničky ke dni dětí*[online] citováno [26. 3. 2020], dostupné z:<https://www.prani-pranicka.cz/basnicky-ke-dni-deti/>

Příloha X. DOŽÍNKY

Dožínky jsou svátky pořádané na konci léta. Lidé slaví úspěšné ukončení sklizně obilí.

Na oslavu konce prací na polích se uplete slavnostní **věnec** z posledních kusů obilí a polních květin. Dožínky jsou radostnou událostí plnou hudby a tance.

**Žně se nám skončily,
všechno jsme složili,
složili, svázali,
včasně sem dostali.
Však jsme se nažali,
snopů navázali!
Co bychom nebyli,
Na chvíli veselí!⁹⁰**

Obrázek 10: Dožínky

---

⁹⁰ŠOTTNEROVÁ, Dagmar. *Lidové tradice: původ lidových tradic, zvyky, pověry, pranostiky, říkadla a hry*. Str. 172

Abstrakt

HRACHOVCOVÁ, J. *Lidové tradice a zvyky a jejich využití v tvořivých činnostech dětí mladšího školního věku*. České Budějovice, 2020. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra pedagogiky. Vedoucí práce M. Filip

Klíčová slova: volný čas, tradice, zvyky, tvořivost, tvořivé činnosti, mladší školní věk

Bakalářská práce „Lidové tradice a zvyky a jejich využití v tvořivých činnostech dětí mladšího školního věku“ se zabývá poznáváním tradic pomocí tvořivých činností dětí mladšího školního věku ve školní družině. Práce je rozdělena na dvě základní části, na část teoretickou a praktickou. Cílem práce je popsat zvolené tradice a přiblížit je dětem mladšího školního věku za pomoci tvořivých činností.

V teoretické části práce je věnován prostor klasifikaci klíčových pojmů, jako je volný čas, mladší školní věk, tvořivost a tradice. Takto definovaná struktura je v další části práce rozšířena o informace ke zvoleným tradicím.

Praktická část obsahuje vypracované pracovní listy, které jsou k dispozici dětem, a metodické pokyny k vytvořeným tvořivým činnostem pro děti mladšího školního věku. Metodika činností je vytvořena s ohledem na její využitelnost pedagogy volného času v družině. V rámci praktické části byla naplánovaná realizace zvolených aktivit s dětmi ve školní družině. Bohužel z technických důvodů byly aktivity realizovány mimo školní družinu ve volném čase malé skupiny dětí.

V práci je čerpáno z literatury týkající se pedagogiky, psychologie, tvořivosti a tradic.

Abstract

Folk traditions and customs and their use in creative activities of primary school children.

Key words: spare time, traditions, customs, creativity, creative activities, primary school age

The bachelor's thesis called "The Folk traditions and customs and their use in creative activities of primary school children" deals with a scope for using folk traditions in primary school children creative activities within an after school childcare. The thesis has been divided into two key parts, theoretical part and research. The aim of the thesis is to describe traditions and use them as a main topic for creative activities for primary school children.

In the theoretical part key terms are defined, the terms as spare time, primary school age, creativity and traditions. Subsequent theoretical part of the thesis characterizes particular traditions and their description.

The worksheets for children are made in the first part of the research. They contain creative activities methodology, which are used by leisure educators. The research should take place in the after school childcare. Unfortunately activities could be realized with a small group of children in their spare time.

The thesis encompasses information from the fields of pedagogy, psychology, creativity and traditions.